

T. C.
NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ BİLİM DALI

ORTAÖĞRETİM 9. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN
COĞRAFYA ÖĞRENME BECERİ DÜZEYLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

İSA SOYDABİRCAN

DANIŞMAN

YRD. DOÇ. DR. BEKİR NECATİ ALTIN

2011-NİĞDE

ONAY SAYFASI

Yrd. Doç. Dr. Bekir Necati ALTIN danışmanlığında İsa SOYDABİRCAN tarafından hazırlanan “Ortaöğretim 9. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Öğrenme Beceri Düzeyleri” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

25 / 01 / 2011

JÜRİ :

Danışman : Yrd. Doç. Dr. Bekir Necati ALTIN

Üye : Prof. Dr. Remzi KILIÇ

Üye : Yrd. Doç. Dr. Ayhan DİKİCİ

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun Tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

25 / 01 / 2011

Prof. Dr. Selen DOĞAN
Enstitü Müdürü

ORTAÖĞRETİM 9. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN COĞRAFYA ÖĞRENME BECERİ DÜZEYLERİ

İsa SOYDABİRCAN

Niğde Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

İlköğretim Anabilim Dalı

Sosyal Bilgiler Öğretimi Bilim Dalı

Ocak 2011, Sayfa: 106

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Bekir Necati ALTIN

ÖZET

Bu araştırmanın temel amacı, coğrafya becerileri açıklanarak ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerinin bu becerileri öğrenme düzeylerini belirlemektir. Araştırma kapsamında; harita becerileri, gözlem becerileri, arazi çalışma becerileri, coğrafi sorgulama becerileri, tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama becerileri, zamanı algılama becerileri, kanıt kullanma becerileri ve değişim ve sürekliliği algılama becerileri coğrafya öğrenme becerileri olarak ele alınmıştır. Araştırmada, varolan durumu belirlemek için tarama modeli benimsenmiş, veri toplama aracı olarak 40 soruluk başarı testi uygulanmıştır. Ölçme aracı her bir beceriyi ölçen bir soru şeklinde geliştirilmiştir. Başarı testi, Niğde il merkezinde bulunan Niğde Anadolu Lisesi'nde 50 öğrenci ve Niğde Cumhuriyet Lisesi'nde 50 öğrenci olmak üzere 2009–2010 eğitim öğretim yılı sonunda 9. sınıfta öğrenim gören toplam 100 öğrenciye uygulanmıştır. Uygulama, 2009–2010 eğitim öğretim yılında tüm coğrafya konuları işlendikten sonra gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın alt problemlerinin

çözümlemesinde, frekans ve yüzde alma teknikleri kullanılmış, iki grubun puanlarının karşılaştırılmasında bağımsız gruplar t-Testi uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya öğrenme beceri düzeylerinin yetersiz olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin harita becerilerini orta düzeyde öğrendiği, gözlem becerilerini, coğrafi sorgulama becerilerini, tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama becerilerini, zamanı algılama becerilerini kanıt kullanma becerilerini ve değişim ve sürekliliği algılama becerilerini öğrenme düzeyinin ise yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Uygulama yapılan okul türlerindeki farklılık, Anadolu Lisesi ve Düz Lise karşılaştırılmasına da fırsat tanımış ve coğrafya öğrenme beceri düzeylerinin Niğde Anadolu Lisesi öğrencilerinde Niğde Cumhuriyet Lisesi öğrencilerinden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Coğrafya becerileri içerisinde yer alan arazi çalışma becerisi, öğrenciler hiç arazi çalışmasına katılmadığı için ölçülememiştir. Dolayısıyla 9. sınıf öğrencileri üzerinde arazi çalışma becerisi gerçekleşmemiştir. Coğrafya öğreniminde arazi çalışmalarının önemi büyüktür. Bu becerinin öğrencilere kazandırılması adına ders öğretmenlerine büyük görev düşmektedir. Coğrafya derslerinde, coğrafya becerilerinin geliştirilmesine yönelik öğretim yöntem ve tekniklerin kullanılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Beceri, coğrafya, coğrafi beceri, coğrafya öğretimi

**SECONDARY EDUCATION NINTH GRADE STUDENTS' SKILL
LEVELS OF GEOGRAPHICAL LEARNING**

İsa SOYDABİRCAN

Nigde University

Institute of Social Sciences

Department of Elementary Education

Social Studies Education

January 2011, Pages: 106

Advisor: Yrd. Doç. Dr. Bekir Necati ALTIN

ABSTRACT

The primary aim of this research is to explain the geographical skills of secondary education 9th grade students and determine their levels for learning these skills. Within the frame of the research; map skills, observation skills, fieldwork skills, geographical inquiry skills, chart, graphic and diagram preparation and interpretation skills, time perception skills, the use of evidence skills, perception of change and duration skills are considered as geographical skills.

During the research, in order to determine the existing status, a scanning model was adopted and a 40-question achievement test was applied as data collection tool. The achievement test was applied at the end of the 2009-2010 school year to 100 ninth-grade students in total; 50 of them were in Niğde Anatolian High School and 50 of them were in Niğde Cumhuriyet High School that are located in Niğde city center.

The application took place in 2009-2010 school year, after all the geography topics were completed.

For solving research subproblems, frequency and percentage techniques were used and for comparing the results of each group, independent group t test was applied. According to the research results, 9th grade students' skill levels of geography learning are inadequate. It was understood that students acquired intermediate map skills but their learning levels of chart, graphic and diagram preparation and interpretation skills, time perception skills, perception of change and duration skills were inadequate. The variety of school types gave the opportunity to compare Anatolian High School and General High School and it was determined that geography learning skills of Niğde Anatolian High School Students are higher than Niğde Cumhuriyet High School.

As the students were not able to attend any fieldworks, the fieldwork skills within the geography skills could not be measured. Therefore, the fieldwork skill did not occur for 9th grade students. In geography learning, fieldwork has a major importance. Course teachers have an important role in acquiring this skill. In geography courses, teaching methods and techniques should be applied for developing geographical skills.

Key words: Skill, geography, geographical skills, teaching geography

ÖNSÖZ

Takibi güç bir hızla ilerleyen, bireylerin hayatlarında işlevsellik sağlayan bilgi, günümüzde son derece önemli hale gelmiştir. Bilginin yadsınamaz öneminin yanı sıra, eşdeğer önem taşıyan ve bilgiye ulaşma yolu olan eğitim sistemi için bireyler ve toplumlar soluksuz bir uğraş içine girmişlerdir.

Bilgi tüketiminden ziyade üretiminin önem kazandığı günümüzde, bireylerin bilgiye ulaşması, yapılandırması ve doğru adımlarla kullanmayı öğrenmesi esas alınmaktadır. Bir bilim olarak coğrafyanın eğitim anlayışı içindeki yapılanışı, coğrafi kavramlar, tutum ve değerler ile coğrafi beceriler üzerine temellendirilmiştir. Coğrafi becerilerin, coğrafi bilincin oluşmasındaki etkinliği, araştırmaya çıkış noktası oluşturmuştur.

Eğitim programlarında coğrafi becerilerin oluşmasında coğrafya dersinin önemi tartışılmazdır. Söz konusu bu önem elbette coğrafya öğretiminin önemini de artırmaktadır. Dolayısıyla bilgi, beceri yönünden donanımlı, coğrafi bilince sahip bireyler yetiştirilmesi hususunda en önemli görev öğretmenlere düşmektedir.

Araştırmanın hayat bulmasında, bilginin varolan değil, kişinin varedebildiği kadar olduğunu ince bir çizgide derinliğine öğreten, deneyim ve bilgisiyle ışık tutan danışmanım Yrd. Doç. Dr. Bekir Necati ALTIN'a, çalışma süresince akademik desteğini esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Ayhan DİKİCİ'ye, etkin donanımı ile rehberliğini her daim hissettiren Yrd. Doç. Dr. Türkan ALTIN'a, süreç boyunca desteklerini esirgemeyen aileme ve Gülşah HURÇE ile Ayşe AKGÖYNÜK'e teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

İsa SOYDABİRCAN

Ocak, 2011

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLO ve ŞEKİL LİSTESİ.....	xi

BÖLÜM I

GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Problem Cümlesi.....	2
1.3. Alt Problemler.....	2
1.4. Amaç.....	4
1.5. Önem.....	4
1.6. Sınırlılıklar.....	5

BÖLÜM II

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	6
2.1. Coğrafya.....	6
2.2. Coğrafya Öğretim Amaçları ve Gerekliliği.....	8
2.3. Coğrafi Beceri.....	15
2.4. Coğrafya Dersi Öğretim Programına Göre Coğrafi Beceriler.....	19
2.4.1. Harita Becerileri.....	20
2.4.2. Gözlem Becerisi.....	21
2.4.3. Arazi Çalışma Becerisi.....	22
2.4.4. Coğrafi Sorgulama Becerisi.....	25

2.4.5. Tablo, Grafik ve Diyagram Hazırlama ve Yorumlama.....	28
2.4.6. Zamanı Algılama Becerisi.....	29
2.4.7. Kanıt Kullanma Becerisi	30
2.4.8. Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi.....	30
2.5. Coğrafi Beceriler Hayatla Nasıl Bağdaşır?.....	31
2.6. İlgili Literatür.....	33

BÖLÜM III

3. YÖNTEM.....	35
3.1. Araştırma Modeli.....	35
3.2. Evren ve Örneklem.....	36
3.3. Veri Toplama Araçları ve Uygulanması.....	36
3.4. Verilerin Analizi.....	37

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUM.....	38
4.1. Problem Durumuna Ait Bulgular ve Yorum.....	38
4.2. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	41
4.3. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	42
4.4. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	44
4.5. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	45
4.6. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	46
4.7. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	48
4.8. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	49
4.9. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	50
4.10. Coğrafya Öğrenme Beceri Düzeylerinin Okullar Arasındaki Farklılaşma Durumu.....	51

4.11. Harita Becerilerinin Öğrenilme Düzeyinin Okullara Göre Farklılaşma Durumu.....	51
4.12. Gözlem Becerilerinin Öğrenilme Düzeyinin Okullara Göre Farklılaşma Durumu.....	52
4.13. Coğrafi Sorgulama Becerilerinin Öğrenilme Düzeyinin Okullara Göre Farklılaşma Durumu.....	53
4.14. Tablo, Grafik ve Diyagram Hazırlama ve Yorumlama Becerilerinin Öğrenilme Düzeyinin Okullara Göre Farklılaşma Durumu.....	54
4.15. Zamanı Algılama Becerilerinin Öğrenilme Düzeyinin Okullara Göre Farklılaşma Durumu.....	55
4.16. Kanıt Kullanma Becerilerinin Öğrenilme Düzeyinin Okullara Göre Farklılaşma Durumu.....	55
4.17. Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerilerinin Öğrenilme Düzeyinin Okullara Göre Farklılaşma Durumu.....	56

BÖLÜM V

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	58
5.1. Tartışma ve Sonuç.....	58
5.2. Öneriler.....	72
KAYNAKÇA.....	74
EKLER.....	76
EK I: Başarı Testi.....	77
EK II: Araştırma İzin Belgeleri.....	93

TABLO ve ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Coğrafi Bakış.....	7
Tablo 1: Arazi alıőma Stratejileri, Geleneksel Arazi alıőmaları.....	23
Tablo 2: Arazi alıőma Stratejileri, Hipotezlerin Test Edilmesine Dayalı Arazi alıőmaları.....	23
Tablo 3: Arazi alıőma Stratejileri, Coğrafi Sorgulama.....	24
Tablo 4: Arazi alıőma Stratejileri, Arazi alıőmalarını Keşfetme.....	24
Tablo 5: Arazi alıőma Stratejileri, Duyusal Arazi alıőmaları.....	24
Tablo 6: Coğrafi Sorgulama Yolları, Gözlem ve Anlama.....	26
Tablo 7: Coğrafi Sorgulama Yolları, Açıklama ve Tanımlama.....	26
Tablo 8: Coğrafi Sorgulama Yolları, Analiz ve Yorumlama.....	26
Tablo 9: Coğrafi Sorgulama Yolları, Tahmin ve Değerlendirme.....	27
Tablo 10: Coğrafi Sorgulama Yolları, Karar Verme.....	27
Tablo 11: Coğrafi Sorgulama Yolları, Kişisel Değerlendirme ve Yargı.....	27
Tablo 12: Coğrafi Sorgulama Yolları, Kişisel Sorumluluk.....	28
Tablo 13: Başarı Testi Madde Güçlük Dereceleri.....	37

Tablo 14: 9. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Öğrenme Beceri Düzeyleri.....	39
Tablo 15: Harita Becerilerinin Öğrenilme Düzeyi Puan Ortalaması.....	41
Tablo 16: Gözlem Becerilerinin Öğrenilme Düzeyi Puan Ortalaması.....	43
Tablo 17: Coğrafi Sorgulama Becerileri Öğrenilme Düzeyi Puan Ortalaması	45
Tablo 18: Tablo, Grafik ve Diyagram Hazırlama ve Yorumlama Becerileri Öğrenilme Düzeyi Puan Ortalaması	47
Tablo 19: Zamanı Algılama Becerileri Öğrenilme Düzeyi Puan Ortalaması	48
Tablo 20: Kanıt Kullanma Becerileri Öğrenilme Düzeyi Puan Ortalaması	49
Tablo 21: Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerileri Öğrenilme Düzeyi Puan Ortalaması.....	50
Tablo 22: Coğrafya Öğrenme Beceri Düzeylerinin Okullara Göre Farklılaşma Durumu.....	51
Tablo 23: Harita Becerilerini Öğrenme Düzeyinin Okullara Göre Farklılaşma.....	52
Tablo 24: Gözlem Becerilerini Öğrenme Düzeyinin Okullara Göre Farklılaşma Durumu.....	52
Tablo 25: Coğrafi Sorgulama Becerilerini Öğrenme Düzeylerinin Okullara Göre Farklılaşma Durumu.....	53
Tablo 26: Tablo, Grafik ve Diyagram Hazırlama ve Yorumlama Becerileri Öğrenme Düzeyinin Okullara Göre Farklılaşma Durumu.....	54

Tablo 27: Zamanı Algılama Becerilerini Öğrenme Düzeyinin Okullara Göre Farklılaşma Durumu.....	55
Tablo 28: Kanıt Kullanma Becerileri Öğrenme Düzeyinin Okullara Göre Farklılaşma Durumu.....	56
Tablo 29: Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerilerini Öğrenme Düzeylerinin Okullara Göre Farklılaşma Durumu.....	56

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. PROBLEM DURUMU

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2005 yılında geliştirilen Coğrafya Dersi Öğretim Programı incelendiğinde; yapılandırmacı eğitim anlayışına uygun yeniliklerin yanı sıra becerilere de oldukça önem verildiği görülmektedir. Programda yer alan beceriler tüm alanlar için ortak olan beceriler ve coğrafi beceriler olarak birbirinden ayrılmaktadır. Coğrafi becerilerin program içerisinde, sınıf düzeylerine göre ayrılarak, konu ve etkinliklerle ilişkilendirilerek hayat bulduğu görülmektedir.

Coğrafya Dersi Öğretim Programı (CDÖP)'nda yer alan değişikliklerden en önemlisi Karabağ ve Şahin (2007)' in de belirttiği gibi “coğrafya algısı ve çağdaş coğrafyanın içeriği ile örtüşecek şekilde coğrafya ile neyin kazandırılacağı programla netleştirilmiş ve amaç “coğrafi bilinç” kazandırmak şeklinde belirlenmiştir.”

Coğrafi bilincin kazandırılmak istenmesindeki temel etken, öğretimin niteliklerinden olan öğrenciyi hayata hazırlamak ve öğretimin hayati boyutlarından ileri gelmektedir. Öyle ki, coğrafi beceriler kullanılabilir alanlarının yaşamsallığı ve işlevselliği nedeniyle insan hayatında ciddi bir önem teşkil etmektedir.

1.2. PROBLEM CÜMLESİ

9. sınıf öğrencilerinin coğrafya öğrenme beceri düzeylerini ölçmeyi amaçlayan bu araştırmada problem; *9. sınıf öğrencilerinin coğrafya öğrenme beceri düzeyleri nedir?* olarak belirlenmiştir.

1.3. ALT PROBLEMLER

1. 9. sınıf öğrencilerinin harita becerilerini öğrenme düzeyleri nedir?
2. 9. sınıf öğrencilerinin gözlem becerilerini öğrenme düzeyleri nedir?
3. 9. sınıf öğrencilerinin arazi çalışma becerilerini öğrenme düzeyleri nedir?
4. 9. sınıf öğrencilerinin coğrafi sorgulama becerilerini öğrenme düzeyleri nedir?
5. 9. sınıf öğrencilerinin tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama becerilerini öğrenme düzeyleri nedir?
6. 9. sınıf öğrencilerinin zamanı algılama becerilerini öğrenme düzeyleri nedir?
7. 9. sınıf öğrencilerinin kanıt kullanma becerilerini öğrenme düzeyleri nedir?
8. 9. sınıf öğrencilerinin değişim ve sürekliliği algılama becerilerini öğrenme düzeyleri nedir?

Niğde Anadolu Lisesi ile Niğde Cumhuriyet Lisesi'nde öğrenim gören 9. sınıf öğrencileri arasında;

9. Coğrafya öğrenme beceri düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
10. Harita becerilerini öğrenme düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
11. Gözlem becerilerini öğrenme düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
12. Arazi çalışma becerilerini öğrenme düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
13. Coğrafya sorgulama becerilerini öğrenme düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
14. Tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama becerilerini öğrenme düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
15. Zamanı algılama becerilerini öğrenme düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
16. Kanıt kullanma becerilerini öğrenme düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
17. Değişim ve sürekliliği algılama becerilerini öğrenme düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.4. AMAÇ

Araştırmanın amacı, ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya öğrenme beceri düzeylerini tespit etmektir. Araştırmanın amacı doğrultusunda; 9. sınıf öğrencileri için öğrenilmesi öngörülen coğrafi becerileri öğrenme düzeyleri nedir? sorusuna yanıt arayarak var olan durum ortaya koyulacaktır.

Bireylerin coğrafya öğrenme beceri düzeylerine duyulan ilgi günümüz insanının doğayla ilişkisinden doğmaktadır. Artan nüfusa ve buna paralel olarak artan her türlü ihtiyaca cevap veren doğanın dilini anlayabilmek insanlar için yadsınamaz bir öneme sahiptir. Ülkemiz eğitim yaklaşımında da bu dilin konuşulabilmesi için çeşitli coğrafi beceriler belirlenmiştir. İşte bu becerilerin doğru ve sağlıklı aktarımıyla bireylerin edinebileceği coğrafi beceri potansiyelini gözler önüne serebilmek amacıyla araştırma vücut bulmaktadır.

1.5. ÖNEM

İnsanlık tarihinde hayati öneme sahip olan coğrafya bu hayati değerini insanın doğayı anlaması adına misyon edinmiştir. Eğitim öğretim hayatında içinden geçtiğimiz sürecin amacı ile ilişkilendirildiğinde, coğrafya öğretiminin değeri açıkça anlaşılmaktadır. Bireylerin öğretim hayatı boyunca edinmesi gereken beceriler, bu bağlamda öğretim hayatının en önemli çıktıları arasında yer almaktadır. Coğrafi beceriler bireyler için coğrafyanın hayatiliğini anlamada büyük önem taşımaktadır.

Bu noktadan hareketle araştırmanın önemi şu şekilde ifade edilebilir:

1. Öğrencilerin coğrafya öğrenme becerilerini ortaya koymak,
2. 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya öğrenme beceri düzeylerini ortaya koymak,
3. Araştırma sonuçlarından istifade ederek becerilerin edinilmesi yolunda daha verimli çalışmalar yapılabilmesi açısından önem taşımaktadır.

1.6. SINIRLILIKLAR

Araştırma sonuçları,

1. Araştırma kapsamında çalışma grubuna uygulanan başarı testi;

1.1. Beceri ölçme aracı olarak kullanılan 40 soru ile sınırlıdır.

1.2. Niğde ili merkez ilçe içerisindeki 2009–2010 öğretim yılında Niğde Anadolu Lisesi’nde öğrenim gören 50 ve 2009–2010 öğretim yılında Niğde Cumhuriyet Lisesi’nde öğrenim gören 50 olmak üzere toplam 100 9. sınıf öğrencisi ile sınırlıdır.

2. 2009–2010 öğretim yılında Niğde ili merkez ilçesindeki iki farklı lisede 9. sınıfta öğrenim gören 100 öğrenciyle sınırlıdır.

BÖLÜM II

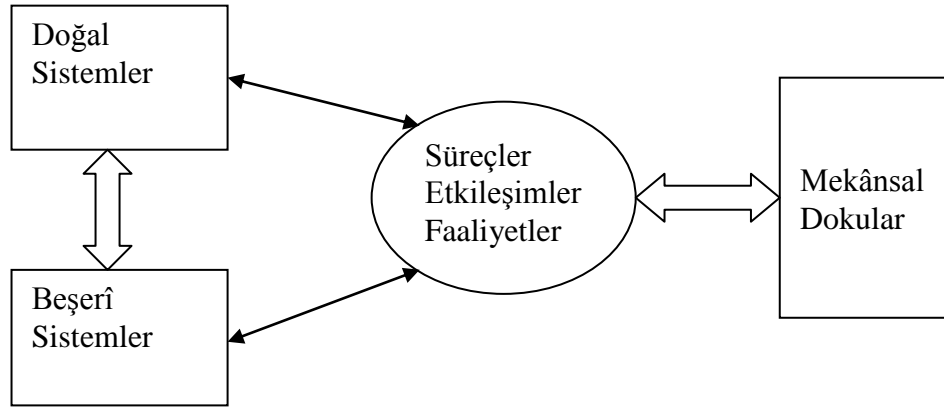
Bu bölümde konuya ilişkin kavramsal çerçeve ile coğrafya öğrenme becerileri ve düzeylerine ilişkin yayın ve araştırmalar ele alınmıştır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. COĞRAFYA

Günlük hayatta ve özellikle de eğitim hayatı içerisinde sıklıkla kullandığımız “coğrafya” sözcüğü zaman zaman sadece yaşadığımız alanı zaman zaman ise tüm dünyayı işaret etmektedir. Oysa terim olarak “coğrafya” onu sağlıklı bir şekilde edindiğimiz takdirde içinde yaşadığımız dünyaya dair muhteşem sırlar taşımaktadır. Bir bilim olarak coğrafya farklı çevrelerce, kişilerce farklı tanımlamalara sahiptir. Gregg ve Leinhardt, coğrafyayı 4 özellikte karakterize edilen bir disiplin olarak tanımlamaktadırlar. Birincisi bir yere eşsiz bir karakter kazandıran, yeryüzü üzerindeki özelliklerin dağılımıdır (Örn: dağlar, nehirler, denizler vb.). İkincisi, bazı şeylerin oldukları yerlerde ve zamanda neden ve nasıl meydana geldiğini anlamaktır (Örn: Volkanlar gibi). Üçüncüsü, meydana gelen olayların, diğer olaylarla ilgisi ve bağlantısıdır (Örn: Yağmur ormanlarının tahribi). Sonuncusu, coğrafyanın haritalar ile bilgilerin ve fikirlerin iletişimini sağlamasıdır. Bu dört özellik birbiri ile çok çeşitli yollardan etkileşim içindedir. Bunlardan ilk üçü coğrafyanın temel prensipleridir. Sonuncusu ise coğrafi araştırmalar sonucu elde edilen bilgilerin ifadesidir (cografyam.org/tanim.htm, 15.01.2010).

Gregg ve Leinhardt coğrafyayı bu şekilde belirli özelliklere ayırarak tanımlarken ülkemiz eğitim öğretim müfredatında yer alan Coğrafya Dersi Öğretim Programı (2005) ise coğrafyanın, doğa ve insana ait konum, dağılışı, sistemler, süreçler, dokular ve etkileşimleri açıklayan bir bilim olduğunu belirtmektedir (Şekil 1).

Şekil 1: Coğrafi Bakış (MEB; 2005)

Farklı bir yaklaşıma göre coğrafya, insanlar ve yer (mekan) ile bunlar arasındaki ilişkiyi inceleyen bilimdir. Yani yer ve insanlar arasındaki ilişkiler coğrafyanın konusunu oluşturur. Bu kapsamıyla Coğrafya Dersi Öğretim Programında coğrafya tanımında yer verilen “doğa ve insana ait konumu açıklayıcılık” özelliği bakımından benzerlik bulunmaktadır. Bu yaklaşım coğrafyanın sadece yerlerin isimlerini ezberleme ve bunların dünya üzerinde nerede olduklarını gösterme işi olmayışını belirtmektedir. Coğrafya, öğrencilerin çevrelerinde olanları anlamalarına ve insanın çevre ile etkileşimi hakkında bir anlayış geliştirmelerine yardımcı olur. Yerlerin isimlerini, lokasyonlarını ve özelliklerini bilmek, coğrafyanın temelini oluşturan unsurlardır. Bu da çok büyük ve oldukça büyüleyici öğrenme alanının bir parçasıdır (cografyam.org/tanim.htm, 15.01.2010).

Bir başka tanıma göre, eski Yunan'da arzın tasviri (geo, arz ve graphe, tasvir) anlamına gelen coğrafya bugünkü manada; yeryüzü olayları ile insan arasındaki münasebetleri, bu olayların dağılımını ve bu dağılımların nedenlerini inceleyen bir bilimdir (Güngördü, 2002). Baydil (2002)'e göre ise coğrafyanın tek bir tanımından ziyade çeşitli tanımlarından bahsedilebilir. Bunlardan birkaçı şöyledir:

- “Coğrafya, yeryüzünü inceler.
- Coğrafya, coğrafi yeryüzüne bağlı olayları inceleyen bir bilimdir.
- Coğrafya, coğrafi yeryüzündeki doğal, beşeri ve iktisadi olayları, insanlar ilişkiler kurarak inceleyen bir bilimdir.
- Coğrafya; insan ve çevre arasındaki ilişkileri inceleyen, karşılıklı etkileşimi belirleyen bir bilimdir.
- Coğrafya, bütün çeşitlilikleriyle yeryüzüne bağlı olayları tanıtan, bunları açıklayan bir bilimdir.
- Coğrafya, yeryüzü olayları arasındaki ilişkileri, bu olayların dağılımını ve bu dağılımın nedenlerini inceleyen bir bilimdir.”

2.2. COĞRAFYA ÖĞRETİM AMAÇLARI VE GEREKLİLİĞİ

Coğrafya, bireyin, ulusların ve devletlerin günlük yaşamlarında olduğu gibi gelecek planlarında ve stratejik hamlelerinde sahip olunması gereken en önemli bilgi ve becerileri kapsar.

Eğitim ve öğretim faaliyetleri, özünde barındırdıkları olumlu davranış değişikliği unsurundan ötürü, bireyler için hayati bir misyon yüklenirler. Coğrafya öğretiminin amaçları da bu hayati fonksiyon bakımından ciddi bir öneme sahiptir. Bu önemi açıklayabilmek için öncelikle öğretimin ne olduğuna değinmekte fayda vardır.

Doğanay (2002)'a göre öğretim genel anlamda, öğreticinin(öğretmen, hoca, çevre, film, slayt gibi) öğrenen bireye bilgi, beceri (maharet), alışkanlık ve çeşitli değerler (ahlaki, dini, siyasal, yasal ve estetik değerler gibi) kazandırmak için yapmış olduğu

her türlü faaliyetlerdir. Bu tür planlı faaliyetlerden etkilenmeye veya davranış değişikliklerine uğrama ve yeni davranışların oluşmasına ise, öğrenme denir.

Karabağ ve Şahin (2007) öğretim kurumları için oluşturulan her ders programının niteliklerinin farklı olduğunu vurgulayarak öğrenciyi hayata hazırlama ana amacı çerçevesinde toplandığına değinmektedirler. Bu bağlamda, her ders programının kazandırmayı hedeflediği bilgi, beceri, değer ve tutumlar farklılık gösterir. Örneğin tarih, geçmiş hakkında, biyoloji canlılar hakkında öğrencilere yeterlilikler kazandırmayı hedefler.

Karabağ ve Şahin (2007) coğrafya öğretmekle öğretmenlerin öğrencilerde nasıl bir yapı oluşturacağını Graves'e göre açıklamaktadırlar. Graves'e göre coğrafya öğretmekle "öğretmenler öğrencilerin mekânsal becerilerini geliştirmekte, onların ekonomik ve sosyal olayların/problemlerin mekânsal özelliklerini ve boyutunu analiz etmelerini sağlamak ve onları çevresel konuların doğası hakkında bilgilendirip zihinlerinde bir çevre etiği kavramı oluşturmaktadırlar." Graves'in bu yaklaşımında farklı olarak Coğrafya Dersi Öğretim Programına göre ise, öğrencilere doğa-insan etkileşimi ve bu etkileşimle ortaya çıkan dokulara ve özelliklere ait bilgi, beceri, değer ve tutum kazandırarak "coğrafi bilinç" in oluşturulmasının coğrafya eğitiminin temel amacı olduğu belirtilmektedir.

Güner (2007)'e göre coğrafya öğreniminin amaçlarını ve gerekliliğini şu başlıklar altında toplamak mümkündür:

a) Yer Bulmada: "Yaşadığımız alanın Türkiye'deki yerini ya da herhangi bir ülkenin Dünya üzerindeki yerini belirtirken; dağ, deniz, akarsu gibi coğrafi kavramlar kullanırız. Ayrıca yön kavramını da kullanırız. Ölçek kavramı bilinmeden iki yer arasındaki uzaklığın bulunması da mümkün değildir. Bu bilgiler coğrafya öğrenimiyle elde edilir."

Güner'in de belirttiği gibi coğrafya öğreniminin amaçlarından biri olan yer bulma, aslında bireylerin yaşam alanlarını belirtirken bile başvurdukları ifadeleri işaret etmektedir. Bu bakımdan diyebiliriz ki, gündelik hayatlarımızı kolaylaştırmak,

Dünya üzerinde herhangi bir noktayı sayısal verilerle kolayca tespit ederek çıkarımlarda bulunabilmek adına coğrafya öğrenimi önemli bir ihtiyaçtır.

b) Haritadan Yararlanmada: “Haritadan yararlanabilmek için yön, ölçek kavramlarını iyi bilmek ve haritadaki sembolleri tanımak gerekir. Bu coğrafi bilgelere sahip olmadan haritalardan yeterince yararlanılamaz. Onun için yeterli coğrafi bilgiyi almayan kişiler, fiziki haritadaki yeşil renkli yerlerin ova, kahverengi yerlerin ise dağlık olduğunu sanırlar. Bu haritalardaki renklerin yükseklik ve derinlik basamağı olduğunu bilmezler. Dolayısıyla haritalardan yararlanamazlar.”

Haritalar onları okuyabilen insanlar için son derece yüklü bilgi kaynaklarıdır. Bunun için gerekli olan ise taşıdıkları sembollerin ne ifade ettiğini bilmektir. Coğrafya öğrenimi bu dilin öğretimini kapsamı içine alarak haritalardan yararlanmada kendisine duyulan gerekliliği cevaplamaktadır.

c) Yurt Sevgisi ve Vatandaşlık Bağlarının Güçlenmesinde: “Coğrafya öğrenimi, insanların önce kendi çevrelerini, yurtlarını daha sonra da bütün dünyanın doğal güzelliklerini tanımalarını sağlar. Ülkenin diğer bölgelerindeki insanların yaşayış biçimleri ve kültürel özellikleri, coğrafya derslerinde öğrenilir. Ülkenin yeraltı ve yer üstü kaynakları yine coğrafya derslerinde öğrenilir. Bu bilgiler sayesinde insanlar, ülkelerini ve ülke insanının çeşitli özelliklerini daha iyi tanır. Böylece hem yurdu hem de yurdun çeşitli yörelerindeki insanları daha iyi tanır ve daha çok severiz. Bu da insanlarda zaten var olan yurt sevgisinin ve vatandaşlık bilgisinin güçlenmesini sağlar.”

Toplumların bir bütün içinde yaşayabilmelerini sağlayan etkenlerden biri olarak coğrafya, bireylerin varolan yurt severlik ve vatandaşlık bağlarını onlara topraklarını tanıtarak aşılacaktır. Böylelikle bireyler yurtlarını, dünyayı tanır ve insanların yaşayışlarına dair bilgiler edinir.

d) Ülkeleri Diğer Ülkelerle Karşılaştırmada: “Coğrafya öğrenimi ile sadece ülkemizin değil, dünyadaki diğer ülkelerin de doğal, kültürel ve ekonomik özellikleri öğrenilir. Ülkelerin nüfusu, gelişmişlik düzeyi, insanların eğitim düzeyi hakkında bilgiler öğrenilir. Böylece insanlar, kendi ülkeleriyle gelişmiş ve gelişmemiş diğer ülkeleri karşılaştırma imkânına sahip olurlar.”

Coğrafya, sadece üzerinde yaşadığımız topraklar değil tüm Dünya hakkında genel bilgiler edinilmesini sağlar. Böylece bireyler kendi ülkelerini Dünya üzerindeki diğer ülkelerle mukayese edebilirler.

e) Dünya Sorunları Hakkında Bilgi Sahibi Olmak İçin: “Kuraklık, iklim değişiklikleri, ozon tabakasının incilmesi, doğal afetler, çevre sorunları, fakirlik, açlık, kıtlık, salgın hastalıklar, geri kalmışlık, sömürgecilik, demokratikleşme, küreselleşme gibi bütün insanları ilgilendiren (doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen) ve dünya sorunları olarak adlandırılan sorunları iyi kavrayabilen meslek sahiplerinin başında coğrafyacılar gelir. Çünkü bu sorunlar beşeri ve fiziki coğrafya konularıyla yakından ilişkilidir.”

Kritik öneminden dolayı son yıllarda sürekli ön planda yer alan dünya sorunlarının en geniş tanımı coğrafya dersi içerisinde yer almaktadır. Bu nedenle coğrafya öğrenimi bütün insanlığı ilgilendiren sorunları bilen kavrayabilen insanlar yetiştirme gayesinden dolayı ciddi bir öneme sahiptir diyebiliriz.

f) Kalkınma Planlarının Hazırlanmasında: “Artık ülkeler kalkınmalarını planlar çerçevesinde yürütmektedirler. Fiziksel ve sosyal planlar, büyük ölçüde coğrafi bilgiler üzerine oturtulmaktadır. Nüfus miktarı, nüfus artış hızı, toprak, su, arazi eğimi, hava sıcaklığı gibi coğrafi temeller üzerine oturtulmayan planlar ve projeler, gerçekçi ve yararlı olamaz. Otuz yıl sonrasının eğitim planlarını yaparken yapılacak olan okul ve yetiştirilecek öğretmen sayısının hesaplanması, ancak ülkenin nüfus artış hızının bilinmesiyle doğru olarak yapılabilir. Bu konularda Coğrafi Bilgi Sistemleri büyük önem kazanmaktadır.”

Bir toplumun ilerlemesinde en önemli hamle bu ilerlemeyi planlamaktır. Bu planlama ancak doğru bilgilerin ışığında gerçekleştirilebilir. Toplumların kalkınma planları hazırlanırken başvuru olan nüfus, arazi durumu gibi değişkenler ancak coğrafya öğrenimi ile edinilebilir bilgilerdir. Bu nedenle coğrafya öğretimi toplumların kuruluşlarında olduğu gibi ilerlemelerinde de kritik bir önem taşıdığından son derece gereklidir.

g) Çevre Bilinci Kazanmak İçin: “Çevre ile ilgili bilgiler en çok coğrafya derslerinde öğrenilir. Çünkü çevredeki canlı ve cansız varlıklarla insanlar arasındaki etkileşim, coğrafyanın asıl konusudur. Çevrenin doğal ve

kültürel elemanları ise coğrafya derslerinde verilmektedir. Sonuç olarak coğrafya öğrenimi, insanlara çevre bilgisi vermekte ve çevre bilinci kazandırmaktadır.”

İnsan doğayla iç içe kurduğu yaşamında doğayı anlamlandırma çabasına girişmektedir. Bu çabayı başarı kılabilen konu doğanın ta kendisi olan coğrafya bilimidir. Bilim olarak coğrafya insana bu bilgileri kazandırmak adına gerekliliği yadsınamaz bir derstir.

h) Dünyadaki Yeni Oluşumları ve Olayları Kavrayabilmek İçin: “Günümüz dünyasında çok hızlı siyasal, toplumsal, ekonomik gelişmeler olmaktadır. Çeşitli yerlerde ülke grupları bir araya gelerek ekonomik, siyasi, askeri birlikler oluşturmaktadır. Savaşlar olmakta, binlerce kilometre uzaklıktaki deniz aşırı ülkeler başka büyük bir ülkeyi işgal edebilmektedir. ABD ve İngiltere'nin bütün dünya devletleri ve BM'nin karşı olmasına rağmen Irak'ı işgal etmeleri, buna en güzel örnektir. Bu gibi olayları ve oluşumları kavrayabilmek için tarih ve ekonominin yanında iyi siyasi coğrafya, ekonomik coğrafya ve fiziki coğrafya bilmek gerekmektedir.”

Eski çağlardaki sığ devlet ilişkileri, sadece komşularla sınırlı kalan ilişkiler, ilerleyen teknoloji ile denizaşırı konuma ulaşmıştır. Bu ilerleyiş beraberinde dünya düzeninde sarsılmalara, değişikliklere yol açmıştır. Söz konusu değişimler siyasi, tarihi nedenler ve oluşumlar içerdiği gibi coğrafi faktörler de bu değişimlerin açıklanmasında oldukça önemlidir. Bu nedenle bireylerin dünyanın değişen düzenini ve oluşumları anlayabilmesi için coğrafya öğrenimi gereklilik arz etmektedir.

i) Savaş Sırasında: “Savaş, istenmese de, tarihin her döneminde olmuş, günümüzde de olmakta ve gelecekte de olacak en haksız uygulamadır. Savaş öncesinde ve savaş sırasında karşı ülke hakkında çeşitli bilgilere ihtiyaç duyulur. Bunlar arasında doğal kaynaklar, yol, köprü, tünel, baraj, nüfus sayısı gibi bilgiler başta gelir. Yer şekilleri, ormanlık alanlar, akarsular hakkındaki bilgiler de çok önemlidir. Ayrıca hava sıcaklığı, yağış ve rüzgâr durumu da savaş sırasında çok gerekli olan bilgilerdir. ABD'nin 1990 ve 2003 yıllarındaki Irak savaşının planlanmasında ve uygulanmasında çöl rüzgârları önemli rol oynamıştır. Bütün bu bilgilerin toplanması ve değerlendirilmesi coğrafya öğrenimine ihtiyaç göstermektedir.”

İnsanlık tarihi boyunca var olan ve yaşanmaya devam edecek olan savaşlar bilimsel yaklaşıma tabi tutulduğunda adeta bilimlerin zaferidir diyebiliriz. Güçlü bir coğrafya bilgisi savaş sırasında önemi göz ardı edilemeyecek derecede üstünlük sağlayabilmektedir. Savaşın tüm olumsuzluğuna rağmen bireylerin bu gibi durumlarda da kullanabilmesi adına coğrafya öğrenmeleri gereklidir.

Ülkemiz eğitim programında bir bilim olarak coğrafya; günümüz dünyasından beslenerek yeni yaklaşımlar geliştirmesi gerekliliği açısından öğrencilerin, günümüz dünyasını anlamaya yönelik bakış açıları geliştirmelerine yardımcı olur. Bu amaçla uygulanan coğrafya eğitimi ile öğrencilerin dünyayı algılama, anlama ve değerlendirme açısından yaşadığı alandan küresel ölçeğe doğa ve insana ait sistemler, süreçler ve dokulara yönelik coğrafi bilinç kazanacağı belirtilmektedir (CDÖP, 2005).

Farklı bir yaklaşımla Doğanay (2002) niçin coğrafya öğreniriz sorusuna üç başlık altında cevap vermektedir. Bunlar:

1. Yurt sevgisinde coğrafya
2. Yurt savunmasında coğrafya
3. Yurt yönetiminde coğrafya

1. Yurt Sevgisinde Coğrafya

“Vatan her yönüyle tanıdıkça, daha çok sevilir. Zaten, natüralist felsefe akımının XVIII. Yüzyıl Avrupa’sında doğuşunda esas rolü, coğrafya seyahatleri oynamıştır. Bu akımın kurucuları, J. J. Rousseau (1712-1778)’dan başlayarak, John Dewey (1859-1952)’ya kadar uzanan fikir adamları ve yazarlardır. Bunlar, genellikle coğrafi çevrenin güzelliklerini yerinde gözleme almışlar, bu güzellikleri, eserlerinde romantik ifadelerle anlatarak, insanlarda, çevre güzelliklerine karşı büyük ilgi uyandırmışlardır. Örneğin, Alman yazar Goethe Jura dağları çevresine yaptığı gezileri Die Laune des Verliebten adlı pastoral eserinde anlatmış, Jura dağlarının romantik güzelliklerine değinmiş ve bu güzellikler karşısında “Tatil heyecanı yaşları döktüm” şeklinde ifade etmiştir. Bu ve benzeri pastoral eserler, Avrupa Alplerine karşı yoğun bir ilgi uyanmasını sağlamıştır.”

Yurt sevgisinde coğrafya başlığı altında Doğanay'ın ifade ettiği gibi, bireylerin yurtlarına bağlılığında coğrafi tasvirlerin, gezip görülen yerlerin etkisi son derece önemlidir. Vatan sevgisi onu sadece tarihi boyutuyla değil her karışıyla tanıyarak daha da perçinlenecek, olgunlaşacaktır.

2. Yurt Savunmasında Coğrafya

“Askerlik ilminde, coğrafya ilmi ve coğrafi görüşlerin etkin rolü bulunmaktadır. Gerçekten de, strateji, jeo-strateji (stratejik konumların savunulması sanatı ve teknikleri) ve jeopolitik (yer politikaları ilmi) gibi siyasal ve askeri ilimler ya da teknikler, aslında temelleri coğrafya ilminden oluşmuş ilimlerdir. Zaten, gerek jeopolitik ilminin kurucusu olan F. Ratzel (1844–1947), kenar kuşak egemenliği teorisinin kurucusu N.Ö. Spykman (1843–1943) ve benzer teorilerin kurucuları, ya coğrafyacı bilim adamları, ya da coğrafyayı çok iyi bilen asker subaylardır. Çünkü bunlar ve benzer teorilerin, coğrafi esaslar üzerine temellendirildikleri, özellikle dikkat çekicidir.”

Dünya tarihinde sıklıkla örneğine rastlayabileceğimiz coğrafya bilgisi eksikliğinden kaybedilen savaşlar, yok olan devletler, yurt savunmasında coğrafyanın önemini gözler önüne sermektedir. Güner'in yukarıda değindiğimiz savaş sırasında gerekliliğinden dolayı coğrafya öğretimi ile yakın bir çizgide olan yurt savunmasında coğrafya, tartışmasız toplumların en önemli kurucu güçleri olan askerlik için çok ciddi bir kritik öneme sahiptir.

3. Yurt Yönetiminde Coğrafya

“Devleti yönetenlerin, yönetimde başarılı olmalarının, bir tek yolu vardır: Ülkenin sorunlarını doğru teşhis etmek ve sorun çözeceğimiz sahayı yeterince tanımaktır. Yöneticilerin asli görevleri, sorunlara çözüm bulmaktır. Özellikle bölgesel ekonomik ve sosyal sorunlar, büyük ölçüde beşeri çevrenin doğal koşulları ile ilgilidir. O halde, sadece çevrede toplumun kültürel yetersizliklerini değil, onunla birlikte, doğal çevre koşullarını da dikkatle analiz etmek gerekmektedir. Nitekim bölgede sulama sorunu, erozyon sorununun önlenmesine yönelik ağaçlandırma

faaliyetleri, tarımsal üretimde verimin düşük oluşu, göç hareketleri, sosyal amaçlı yatırım istekleri gibi birçok sorun, çevrenin doğal koşulları ve kısmen de, beşeri özelliklerle ilgilidir.

İşte bu nedenledir ki, sahanın doğal ve beşeri koşulları, bunlarla ilgili sorunlar incelenip analiz edilmeden, sahaya bazı yatırım kararları önerilmesi, çoğu kez yanlış model seçimleri dolayısıyla, başarıya ulaşmamaktadır.”

İdeal yönetim anlayışı, üzerinde yaşanan toprak parçasını ve bu topraklar üzerindeki değişiklikler ile farklılıkları iyi analiz etmeyi gerektirir. Çünkü doğru kararlar ancak bu şekilde alınabilir. Ülkemiz de en yakın zamana ait örneğini GAP ile gördüğümüz yurt yönetiminde coğrafya, isabetli kararlar ile kalkınmaya ciddi katkılar da bulunulabileceğini ispatlamaktadır.

2.3. COĞRAFİ BECERİ

Bednarz v.d. (1994) coğrafi becerileri, coğrafya bilgisi ile donanmış veya coğrafya bilgisine sahip kişide olması gereken temel unsurlardan birisi olarak ele almıştır.

Öğrencilerin, dokuları, ilişkileri ve mekânsal düzeni gözlemlemelerini sağlayacak beceriler geliştirmeleri esastır. Araç-gereçlerin ve teknolojinin kullanımı da dahil olmak üzere öğrencilerin öğrenmesi beklenen pek çok beceri, coğrafi araştırma sürecinin bir parçasıdır (Bednarz v.d., 1994).

Bednarz v.d. (1994)' a göre coğrafya eğitimi

- a) Coğrafi sorular sorma
- b) Coğrafi bilgi edinme
- c) Elde edilen coğrafi bilgiyi organize etme
- d) Organize edilen coğrafi bilgiyi analiz etme
- e) Analiz sonuçlarına bağlı olarak coğrafi soruları cevaplandırma

becerileri olarak beş beceri halinde verilmelidir.

a) Coğrafi Sorular Sorma

Başarılı coğrafi sorgulama da neden, nerede ve nasıl soruları kullanılır. Öğrenciler Ne nerededir? Niçin oradadır? Ne ile ilişkisi vardır? Konumu ve çevresindekilerin sonuçları nelerdir? Bu yer nasıl bir yerdir? gibi çevrelerindeki her şey hakkında sorular sorabilmelidirler. Öğrenciler, coğrafi soru sorulduğunda, bu soruların muhtemel cevapları üzerinde düşünebilmelidir. Çünkü düşünme, soru-sorup cevaplama aşamasında hipotez geliştirmeye yol açar ve hipotezler, bilgi için araştırma yapmaya kılavuzluk eder. Coğrafya, sorduğu soru çeşitleri ile diğer bilimlerden ayrılır. Öğrencilerin, bu gibi soruları sorma becerisini geliştirip uygulamaları çok önemlidir. Coğrafi ve coğrafi olmayan soruların ayırt edilmesi ya da öğrencilere bazı konular vererek, onların bu konular hakkında coğrafi sorular geliştirmelerini istemek onlar için bir çeşit ödev olabilir (Bednarz v.d., 1994).

b) Coğrafi Bilgi Edinme

Coğrafi bilgi, bir yerin konumu, fiziki ve beşeri özellikleri ile orada yaşayan insanların durumunu incelemeye yardımcı olur. Coğrafi soruları cevaplamak için, öğrenciler farklı kaynaklardan bilgi toplayarak ise başlamalı, ellerindeki haritaları okuyup, yorumlayabilmelidirler. Nicel ve nitel veriler hazırlayabilmek için, birincil ve ikincil kategorideki bilgileri toplayıp, kullanabilmeli, mülakat, arazi çalışmaları ve diğer referans kaynaklar ile kütüphane kaynaklarından veri toplayabilmelidir. Coğrafi bilgi çok değişik yollardan toplanabilir (gözlem ve bilginin sistematik olarak kayıt edilmesi, harita-mekan ve yer hakkındaki diğer grafiksel temsilleri okuyup yorumlayabilme -mülakat ve istatistiksel metotların kullanımı dahil- gibi). Birincil bilgi kaynakları, özellikle öğrenciler tarafından yapılan arazi çalışmalarının sonuçları, coğrafi araştırmada önemlidir. Arazi çalışmaları, öğrencilerin toplum içinde anket yapma, video kaydı, fotoğraf çekme, gözlemlerin kayıt edilmesi, vatandaşlarla görüşme ve numune toplama gibi yollarla araştırma yapmalarını sağlar. Arazi çalışması, öğrencilerin meraklarının uyanmasına neden olur böylece öğrenciler

coğrafya çalışmalarını daha zevkle ve ilgi ile yaparlar. Ayrıca arazi çalışmaları öğrencilere gözlem, soru sorma, problem çözme ve onların fiziki ve beşeri aktiviteler ile ilgili algılarını kamçılıdığı için aktif öğrenmeyi besler. Arazi çalışması, öğrencilerin yaşadıkları gerçek hayat ile okul etkinliklerini birbirine bağlar. İkincil bilginin kaynağı ise metin bilgileri, harita, istatistiksel veriler, fotoğraf, multimedya, bilgisayar veritabanları, gazete ve diğer yayınlarından oluşur. Ansiklopedik rapor ve bilgilerde önemli kaynaklardır (Bednarz v.d., 1994).

c) Coğrafi Bilgiyi Organize Etme

Elde edilen coğrafi bilgiler, analiz ve yorumlamalar için hazır hale getirilmelidir. Farklı veri çeşitleri, görsel ve grafiksel olarak ayrılıp, sınıflandırılmalıdır (fotoğraf, uydu görüntüleri, hava fotoğrafı, grafik, kesitler, diyagramlar, tablo ve haritalar gibi). Belgelerden ya da görüşmelerden elde edilen yazılı dokümanlar düzenlenmelidir. Coğrafi bilgiyi düzenlemek için birçok yol vardır. Harita, coğrafi araştırmada önemli bir yere sahiptir. Bunun dışında verileri görsel şekle sokmanın başka yolları da mevcuttur; farklı grafikler, tablolar, hesap çizelgeleri ve zaman göstergeleri gibi. Bunun gibi görsel şekiller, özellikle sözlü ya da yazılı özetlerle beraber çok faydalıdır. Coğrafi bilgiyi etkili olarak düzenlemek için yaratıcılık ve beceriye ihtiyaç vardır. Tasarım, renk, grafik, ölçek ve açıklık ile ilgili kararlar, geliştirilen haritanın çeşidi, grafik ve şemalar çok önemlidir. Çünkü verileri en iyi şekilde yansıtırlar (Bednarz v.d., 1994).

d) Coğrafi Bilgiyi Analiz Etme

Coğrafi analizde, mekansal kalıplar, karşılıklı ilişki ve bağlantılar üzerinde durulur. Öğrenci ancak bilgiyi analiz edip, yorumladığında, anlamlı desen ve oluşumları gözlemleyebilir. Öğrenciler farklı alanlardaki birliktelik ve benzerliklere dikkat etmeli, yayılımların farkına varmalı ve harita, grafik, diyagram, tablolar ve diğer

kaynakları kullanarak eleştirel bakışlar oluşturabilmelidir. Coğrafi analiz çeşitli aktiviteler içerir. Öğrenciler haritaları, mekansal kalıpları keşfedip, karşılaştırma yapmak için irdelemeli ve karşılıklı ilişkilerde; tablo ve grafikler üzerinde çalışıp, öğeler arası ve içerisindeki ilişki ve eğilimleri tespit etmeli; istatistiksel metotlar yoluyla eğilim, sonuç, bağlantı ve ilişkileri ortaya çıkarmak için araştırmalar yapabilmeli; yorumlama yapabilmek için, yazılı metin ve belgeleri inceleyip, açıklayarak, onların özelliklerini sentezleyebilmelidir. Bu şekilde yöntemlerle, ilk önce araştırma isteği ile ilgili, sonrada coğrafi model ve genellemelerin gelişimi ile ilgili soruların cevaplarını sağlar. Bütün bunlar, öğrencilerin geliştirmek zorunda olduğu analitik becerilerdir (Bednarz v.d., 1994).

e) Coğrafi Soruları Cevaplandırma

Başarılı coğrafi araştırmalarda, genellemelerin gelişimi ve toplanması, organize edildikten sonra, analiz edilen verinin sonuçlanmasıyla en son noktaya ulaşılır. Coğrafi soruları cevaplama ile ilgili beceriler, grafik şeklinde (haritalar, tablolar ve grafikler), sözlü ve yazılı anlatılar şeklinde organize edilmiş bilgiye dayanan çıkarımlar yapabilme kabiliyetlerini içine alır. Bu becerilerle öğrenci, yerelden küresel seviyeye kadar farklı ölçekte genellemeler yapabilir. Coğrafi genellemeler, araştırma sürecinin doruk noktasıdır. Genelleme yapma becerisini geliştirme, öğrencinin coğrafya hakkında genellemeler yapabilmek için toplayıp, işlediği ve analiz ettiği bilginin kullanımını gerektirir. Bednarz v.d. (1994)'a göre coğrafi genellemeler tümevarım ya da tümdengelim metotları kullanılarak yapılabilir. Tümevarım metodu öğrencilere soruları cevaplama ve sonuçlara ulaşmada coğrafi bilgiyi sentez etmek için gerekli iken tümdengelim metodu ise öğrencilere uygun soruları ortaya çıkarıp, toplama, delillere ulaşma ve gerçek hayattakilere karşı test etme yoluyla genellemelerin uygun olup olmadığına karar vermek için gereklidir. Öğrencilerin, coğrafi soruları cevaplama becerisi gelişmesi, iyi ve sorumlu bir vatandaş olmasıyla yakından ilgilidir. Bu, onların coğrafi bilgiyi etkili kullanmaları ile alakalıdır. Coğrafi bilgi çok farklı ve etkili yollarla gösterilebilir (multimedya

kullanarak, resimler, haritalar, grafikler ve yazılı anlatımlar, bir hikaye, bir şiirin kullanılışı, oyunlar ve günlük oluşturulması gibi). Bir soruyu cevaplama ya da bir konuyu, problemi ifade etme becerisi, araştırma ve işbirliğini sorunlara birden fazla sonuç aramak için teşvik etmektedir. Sorulan coğrafi sorular için, en iyi cevapları seçme, önemli bir beceridir. Beş beceri içinde coğrafi sorulara cevap verebilme becerisi, son adımı temsil etmektedir. Ama bu gerçekten bir son değildir. Çünkü her soru sonuca ulaştığında veya sorun çözüldüğünde cevap yeni sorulara yol açar (Bednarz v.d., 1994).

Harte ve Dunbar (1994)'da Bednarz v.d. ile paralel doğrultuda görüş belirterek coğrafi becerileri şu şekilde aktarır:

1. Coğrafya ile ilgili veya coğrafyada kullanılan teknikler,
2. Harita becerileri,
3. Bilgi toplama,
4. Bilgiyi işleme veya bilgi işlem süreci,
5. Bilgiyi sunma.

Bu becerilerden de anlaşıldığı gibi Harte ve Dunbar (1994)'ın coğrafi becerileri ele alış şekli teknikler ve harita becerileri çevresinde şekillenmiştir. Bu beceriler bilginin nasıl sağlanabileceği, işlenişi ve düzenli hale getirilip ne şekilde aktarılabilceğini göstermektedir.

2.4. COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINA GÖRE COĞRAFİ BECERİLER

Araştırmanın bu kısmında Mili Eğitim Bakanlığı'nın ortaöğretim müfredatı Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nda belirtilen ve araştırmaya esas kıstas olan becerilere yer verilmektedir.

2005 yılında hazırlanan CDÖP her ders için ortak olarak belirlenen beceriler dışında coğrafya dersine özgü becerileri basamaklandırarak vermiştir. CDÖP (2005)'nin belirlediği coğrafi beceriler şunlardır:

2.4.1. Harita Becerileri

CDÖP (2005)'ye göre harita becerileri şunlardır:

- a) Harita üzerinde konum belirleme
- b) Harita üzerine bilgi aktarma
- c) Amacına uygun harita seçme
- ç) Haritalardan yararlanarak hesaplamalar yapma
- d) Mekânsal dağılışı algılama
- e) Haritayı doğru şekilde yorumlama
- f) Taslak haritalar oluşturma

Haritalar coğrafya konuları işlenirken vazgeçilmez araçlardır. Günümüzde haritasız bir ziraat, jeoloji ve ormancılık çalışmaları yapılamamaktadır. Yani her bilim çevresince sıklıkla kullanılmaktadır. Haritadan maksimum düzeyde faydalanabilmek içinse haritanın unsurlarını bilmek ve bunları iyi analiz etmek gerekmektedir (Güngördü, 2002). Buradan da anlaşılacağı üzere harita becerilerinin öğrencilere kazandırılması ciddi bir önem taşımaktadır.

Bunların dışında küre ve atlas kullanma becerisinin de coğrafi beceriler içerisinde yer aldığını belirten CDÖP (2005); küre ve atlas kullanma becerisinin, temelde ilköğretim programlarında kazandırılan coğrafi beceriler olduğunu belirtmektedir. Coğrafya Dersi Öğretim Programı becerileri içerisinde bu beceri harita becerisi altında ele alınmıştır.

Araştırmanın birinci alt problemini oluşturan harita becerilerini ölçmek amacıyla, uygulanan başarı testinde, yukarıda yer alan 7 beceriyi ölçen sorular hazırlanmış ve öğrencilerin becerileri edinme düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır.

2.4.2. Gözlem Becerisi

Coğrafya dersi konuları, sözel bilgi aktarımından ziyade kişilerin olay ve olguları irdeleyebilme yetileriyle anlaşılır bir hal alır. Bunun için de öğrencilerin gözlem becerilerini öğrenmeleri gerekmektedir. Eğitim programı çevresinde edinilen bilgiler ışığında öğrencilerin coğrafi gözlemler yaparak bilgilerini aktif kullanıma dökmeleri ile daha kalıcı ve verimli bir öğrenme gerçekleşecektir.

MEB'in belirlediği programa göre gözlem becerisi şunları içerir:

- a) Olay ve olgulara dikkat etme
- b) Olay ve olguları algılama
- c) Olay ve olguları tanımlama
- d) Olay ve olguların neden ve sonuçlarını açıklama
- e) Olay ve gözlemlediklerinin nedenlerini sorgulayıp sonuçlarını tahmin edebilme
- f) Olay ve olgular arasında ilişkiler kurabilme, benzer ve farklı yönlerini ortaya koyma
- g) Gözlediklerini kaydetme ve aktarma
- h) Gözlediklerini daha önce öğrendikleri ile karşılaştırabilme ve bağdaştırabilme
- i) Gözlediklerini araştırmalarında veya gelecekle ilgili planlamalar yapmak için kullanabilme
- j) Benzer olaylarla ilişkilendirme ve tekrar aynı olayla karşılaştığında ne yapması gerektiğine yönelik davranış geliştirme

Yukarıda belirtilen 10 gözlem becerisini ölçmek amacıyla her bir beceriye ait birer soru hazırlanmıştır. Sorulara verilen yanıtlara göre yapılan analiz sonuçları Bölüm III'de ayrıntılı olarak aktarılmaktadır.

2.4.3. Arazi Çalışma Becerisi

MEB, Coğrafya Dersi Öğretim Programı (2005) içerisinde arazi becerilerini programdan bağımsız bir sınıf dışı etkinliği olarak değil, programın bir parçası olarak tanımlamaktadır. Sınıf dışında gerçekleştirilen arazi çalışmaları öğrencilerin yerinde gözlem yapma olanağı bulmalarından ötürü oldukça güçlü bir öğretim tekniğidir. Bu nedenle yakın ve uzak çevreden yararlanarak yapılacak arazi çalışmaları ile öğrencilere arazi becerileri kazandırılmalıdır.

Arazi çalışmalarında şu hususlar önemlidir:

- ✓ Arazi çalışmaları sınıf içi etkinliklerle uyumlu ve destekleyici şekilde organize edilmelidir.
- ✓ Arazi çalışmalarının amacı ve programı önceden belirlenmelidir.
- ✓ Arazi çalışmaları kısa veya uzun süreli olarak düzenlenebilir. Ayrıca yıl boyu devam edecek şekilde öğrencilerin kendi kendilerine arazi çalışması yapmaları özendirilmelidir.
- ✓ Araştırmanın sonuçları raporlaştırılmalıdır.
- ✓ Araştırma, okul yönetimi ve bulunduğu yerleşimdeki ilgililerle paylaşılmalıdır.
- ✓ Arazi çalışması süreci boyunca öğrenci performansı uygun ölçme teknikleriyle değerlendirilmelidir.

Arazi çalışma becerisi şunları içerir:

- a) Çalışmanın amaçlarını belirleme
- b) Araştırma için plan tasarlama (araştırma öncesi gerekli kaynak, malzeme toplama, takvimlendirme, arazide gerekli olan materyali hazırlama)
- c) Gerekli araç-gereç ve teknolojiyi kullanma

- c) Arazide veri toplama ve kaydetme
- d) Verileri analiz etme
- e) Sonuçlar çıkarma
- f) Öneriler geliştirme
- g) Rapor yazma

Yapılacak arazi çalışmaları farklı amaçlara yönelik olabilir ve bu amaçlara uygun stratejiler belirlenir. Belirlenen amaç ve stratejiye göre arazi çalışmasının niteliği de değişir. Strateji ve arazi çalışma yöntemini amaca uygun olarak seçmek gerekir. Bu konuda MEB tarafından D. Job'dan (2002) yararlanarak Tablo 1-5 oluşturulmuştur.

Tablo 1: Arazi Çalışma Stratejileri, Geleneksel Arazi Çalışmaları

Strateji	Amaçlar	Etkinliğin Temel Özelliği
Geleneksel Arazi Çalışmaları	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Coğrafi gözlem, kaydetme ve yorumlama becerilerinin gelişimi ▪ Doğal ve beşerî yapıların özellikleri arasındaki ilişkiyi gösterme ▪ Zaman ve mekâna ait kavramların yavaş yavaş gelişimi ▪ Yere karşı duyarlılıkları besleyen ve mekânı takdir etmeyi sağlamanın gelişimi 	Öğretmenler arazide büyük bir harita üzerinde yerel bilgiler ve takip edecekleri hatlar konusunda öğrencilere rehberlik yaparlar. Jeoloji, topoğrafik özellikler, bozulma yüzeyleri, bitkiler ve insan etkinlikleri yoluyla alanın jeolojik tarihini açıklar, koordinatlarla alanın konumunu, arazi numunelerini ve taslak haritaların amaçlarını tanımlar.

Tablo 2: Arazi Çalışma Stratejileri, Hipotezlerin Test Edilmesine Dayalı Arazi Çalışmaları

Strateji	Amaçlar	Etkinliğin Temel Özelliği
Hipotezlerin Test Edilmesine Dayalı Arazi Çalışmaları	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dünyanın durumunu açıklamak için coğrafi teoriler veya genellemelere başvurmak ▪ Uygun arazi verilerini toplamaya dayalı hipotezler geliştirme ve test etmek ▪ Coğrafi teorilere yönelik arazi özelliklerini test etmek için istatistiksel veri analiz yöntemlerini kullanma becerilerini geliştirmek 	Hipotezlerin test edilmesiyle önceki coğrafi teorileri içeren geleneksel tümdengelim yaklaşımıyla hipotezler formüle edilir, sonra bunu araziden sayısal veriler toplama, arazi özellikleri ile test etme, dokular ve ilişkileri tahmin etme izler. Bu yaklaşımla çok esnek değişkenlerle öğrenciler önceki arazi gözlemlerine dayalı hipotezlerini geliştirir ve böylece bazı sorgulama unsurlarını birleştirir.

Tablo 3: Arazi Çalışma Stratejileri, Coğrafi Sorgulama

Strateji	Amaçlar	Etkinliğin Temel Özelliği
Coğrafi Sorgulama	<ul style="list-style-type: none">▪ Öğrencileri coğrafi soruları belirleme, oluşturma ve sormaya özendirmek▪ Coğrafi sorulara cevap verme, onları anlamaya yönelik açıklama ve yorumlama yapmak ve ilgili verileri ayırt etme ve toplamayı öğrenciler açısından mümkün kılmak▪ Dünya genelinde ve kişisel kararlarında coğrafi sorgulamadan elde ettiklerini kullanmayı mümkün kılmak	<p>Bir coğrafi soru, konu veya problem tanımlamaya ait, ideal olan arazide öğrencilerin kendi tecrübeleriyle bunları yapmalarıdır. Öğrenciler temel soruları cevaplamaya yönelik uygun verileri toplayarak destekler.</p> <p>Dünyayla ilgili konularda ve kişisel kararlarında elde ettiklerini değerlendirir ve uygulamaya koyar.</p>

Tablo 4: Arazi Çalışma Stratejileri, Arazi Çalışmalarını Keşfetme

Strateji	Amaçlar	Etkinliğin Temel Özelliği
Arazi Çalışmalarını Keşfetme	<ul style="list-style-type: none">▪ Öğrencinin ilgi duyduğu araziye keşfetmesine izin vermek (öğretmenden ayrı)▪ Öğrencinin kendi araştırma metodunu geliştirmesine ve çalışmalarına yoğunlaşmasına izin vermek▪ Öğrendiklerini göz önünde tutarak öz güven ve motivasyonunu desteklemek	<p>Öğretmen kendini animatör gibi düşünmeli, grubun arazide kendi rotasını takip etmesine izin vermeli.</p> <p>Sorulara, kendi düşüncelerine uymayan cevaplar aldıklarında öğrencilerin detaylı düşünmeleri sağlanmalı.</p> <p>Küçük gruplarla beyin fırtınası yaptıktan sonra arazi çalışmaları belirlenmeli.</p> <p>Öğretmenin bakışı ve tercihlerinden ziyade öğrencilerin bakış ve tercihlerine dayalı arazi çalışmaları geliştirilmeli.</p>

Tablo 5: Arazi Çalışma Stratejileri, Duyusal Arazi Çalışmaları

Strateji	Amaçlar	Etkinliğin Temel Özelliği
Duyusal Arazi Çalışmaları	<ul style="list-style-type: none">▪ Bütün duyuları kullanarak çevre konuları hakkında duyarlılıklar geliştirmeyi özendirmek▪ Duyular yoluyla doğa ve diğer insanlara yönelik tutumlarını sürdürmelerini destekleme▪ Çevremizdekileri anlamak için geçerli bir entelektüel etkinlik olarak duyusal tecrübeleri bilmek	<p>Öğrencilerin çevresel farkındalıklarını geliştirmek için duyularına yönelik etkinlik içeriklerini düzenlemeli. Duyulara hitap eden yürüyüşler, sesli haritalar, şiir ve sanat çalışmaları karakteristik etkinliklerdir.</p> <p>Yerlere duyarlılığı geliştirme, estetik görünüme takdir veya çevresel değişimi eleştirel değerlendirme için geleneksel arazi araştırmaları öncelikli etkinlik olarak uygulanabilir.</p>

2.4.4. Coğrafi Sorgulama Becerisi

Coğrafi sorgulama becerisi şu aşamaları süreçleri içerir:

- a) Konu veya problemin farkına varma
- b) Konu veya problemi tanımlama ve açıklama
- c) Konu veya problemi analiz etme ve yorumlama
- ç) Gelecekle ilgili tahminlerde bulunma ve karar verme
- d) Kişisel çıkarımlarda bulunarak değerlendirmeler yapma ve yargılara varma.

“Coğrafi sorgulama, coğrafya biliminin öğretimi ile kazandırılan en temel becerilerden biridir. Bu da çevredeki olay ve nesnelerin coğrafya biliminin temel bakış açısına göre ele alınması, anlamlandırılması ve problemlere coğrafya biliminin kullandığı yöntem ve araç-gereçler kullanılarak çözüm önerilerinin getirilmesi şeklinde tarif edilebilir. Coğrafi sorgulama kısaca, öğrencilerin merak duygusunu ön plana çıkararak, etraflarında olup biten coğrafi olaylar ve bulunan coğrafi nesnelere ile ilgilenmeleri ve bunlar hakkında coğrafi sorular sormaları ve bunlara cevap aramalarını konu edinmektedir” (GESp, 1994, Malone ve diğ. 2003, Gersmehl, 2005, Aktaran: Demirci, 2006).

Öğrencilerin coğrafya konularına karşı eleştirel bakış açısını geliştirebilmeleri, onların çevrelerinde gelişen olay ve olguları sorgulayabilmeleri için coğrafi sorgulama becerilerini edinmeleri gereklilik arz etmektedir. Aynı zamanda öğrenciler oluşturdukları sorulara cevap aramalı, merak duyguları devamlı aktif olarak işlemelidir.

MEB (2005)' e göre coğrafi sorgulama açısından temel sorular ve yöntem belirleme önem taşır. Lambert ve Balderstone'dan (2000) yararlanarak coğrafi sorgulama yöntem ve soruları için Tablo 6-12 oluşturulmuştur.

Tablo 6: Coğrafi Sorgulama Yolları, Gözlem ve Anlama

Gerçek Sorgulama (daha çok objektif veriler)	Anahtar Sorular ve Yöntem	Değerlere Dayalı Sorgulama (daha çok subjektif veriler)
<ul style="list-style-type: none">İnsan ve yaşadığı çevreyle karşılıklı etkileşiminden kaynaklanan konu veya problemlere dayalı soruların farkına varma başarısı	GÖZLEM VE ANLAMA Ne?	<ul style="list-style-type: none">Konu ve problemlerle ilgili farklı tutum ve değerleri olan kişi ve toplumun farkına varma başarısı

Tablo 7: Coğrafi Sorgulama Yolları, Açıklama ve Tanımlama

Gerçek Sorgulama (daha çok objektif veriler)	Anahtar Sorular ve Yöntem	Değerlere Dayalı Sorgulama (daha çok subjektif veriler)
<ul style="list-style-type: none">Konu veya problemlerle ilgili soruları sınırlandırır ve tanımlar	AÇIKLAMA VE TANIMLAMA Ne? ve Nerede?	<ul style="list-style-type: none">Farklı kişilerden ve gruplardan veya içeriklerden elde ettiği değerleri listeler.Kişiler/ grupların faaliyetleri ve durumları üzerine veri toplar.Kategoriler içinde değerleri sınıflandırır.Her bir kategori ile ilgili muhtemel faaliyetleri değerlendirir.

Tablo 8: Coğrafi Sorgulama Yolları, Analiz ve Yorumlama

Gerçek Sorgulama (daha çok objektif veriler)	Anahtar Sorular ve Yöntem	Değerlere Dayalı Sorgulama (daha çok subjektif veriler)
<ul style="list-style-type: none">Veri organizasyonu ve analiziCevap ve açıklamalarını desteklemek için bunları kullanmaHipotezleri kabul etme, reddetme veya değiştirmeyi denemeDaha fazla veri ve kanıtı ihtiyaç olup olmadığına karar verme	ANALİZ VE YORUMLAMA Nasıl? ve Neden?	<ul style="list-style-type: none">Kanıtların değerlerle ne kadar doğrulandığını deneme.Taraftar, önyargı, ilgisiz veriyi tanıma.

Tablo 9: Coğrafi Sorgulama Yolları, Tahmin ve Değerlendirme

Gerçek Sorgulama (daha çok objektif veriler)	Anahtar Sorular ve Yöntem	Değerlere Dayalı Sorgulama (daha çok subjektif veriler)
<ul style="list-style-type: none">▪ Sorgulamanın sebeplerini değerlendirme▪ Tahminler yapma, genellemelere varma, mümkünse uygun teoriler oluşturma▪ Alternatif faaliyet yönleri önerme ve muhtemel sonuçları tahmin etme	<p style="text-align: center;">TAHMİN VE DEĞERLENDİRME Ne olabilir? Ne olacak? Etkileri nelerdir?</p>	<ul style="list-style-type: none">▪ Önemli değerlerin durumunu sınıflandırmayı deneme▪ Farklı kararları fark etme ve bunların gelecekteki alternatif durumlarını tahmin etme▪ Kişilerin ve grupların faaliyet ve etkilerini, sonuçlarını sınıflandırma

Tablo 10: Coğrafi Sorgulama Yolları, Karar Verme

Gerçek Sorgulama (daha çok objektif veriler)	Anahtar Sorular ve Yöntem	Değerlere Dayalı Sorgulama (daha çok subjektif veriler)
<ul style="list-style-type: none">▪ Gerçeğe dayalı geçmiş ve değerlerle ilgili muhtemel kararların farkına varma▪ Muhtemel çevresel ve mekânsal sonuçları tanımlama	<p style="text-align: center;">KARAR VERME Karar ne? Etkileri ne?</p>	<ul style="list-style-type: none">▪ Değerlerin analizi ve gerçeklere dayalı geçmişle ilgili verilen muhtemel kararları fark etme▪ Muhtemel tepkiler ve başkalarının bakış açılarının buradaki sorumluluklarını tanımlama

Tablo 11: Coğrafi Sorgulama Yolları, Kişisel Değerlendirme ve Yargı

<p>KİŞİSEL DEĞERLENDİRME VE YARGI</p> <p>Ne düşünmeliyim? Neden?</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Birey için hangi değerlerin önemli olduğunu belirleme ve hangi durumun bu konuyu desteklediğine karar verme▪ Kararı belirlemenin ve sorumluluğun farklı yönlerini kişisel olarak kabul etme<ul style="list-style-type: none">▪ Etkisini bilme▪ Nasıl savunulacağı ve nasıl onaylanacağına farkına varma

Tablo 12: Coğrafi Sorgulama Yolları, Kişisel Sorumluluk

<p style="text-align: center;">KİŞİSEL SORUMLULUK</p> <p style="text-align: center;">Bir sonraki ne? Ben ne yapabilirim? Bu sorgulamanın sonucunda nelerin olup olmadığına karar verme;</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Bireysel veya grup olarak sorumluluk alma▪ Yetkili konumundakilere konuyla ilgili önceliği belirlemeye yardım etme▪ Gelecekteki konuları etkileyecek yaşam tarzları açısından değişim için sorumluluk alma▪ Acele hareket etmeme, başkasının hislerini kontrol için sorgulama unsurlarını takip etme
--

2.4.5. Tablo, Grafik Ve Diyagram Hazırlama ve Yorumlama

Tablo, grafik ve diyagram hazırlama şunları içerir:

- a) Uygun veri seçimi ve sınıflandırılması
- b) Verilere uygun tablo, grafik ve diyagram oluşturma
- c) Konuyla ilgili fotoğraflar kullanma ve ilişkilendirme
- d) Kesitler oluşturma (bitki ve jeoloji kesitler gibi)
- e) Tablo, grafik ve diyagramları uygun yerlerde kullanma
- f) Tablo, grafik ve diyagramları yorumlama
- g) Tablo, grafik ve diyagramları karşılaştırarak sentezleme

Coğrafyanın konuları istatistiki verilere dayanmaktadır ve rakamlar çabuk unutulabilmektedir. Bu değerleri görselleştirmenin en iyi yollarından biri tablolaştırmaktır. Bir diğer yöntem ise grafiklerdir. Grafikler soyut sayısal verileri somut hale getiren geometrik şekiller olarak tanımlanmaktadır. Grafikler geniş bir kullanım alanına sahiptir. Bunun nedeni ise, kelime fazlalığı gerektirmemesi, uluslar arası olması, bilgiyi direkt aktarması ve fazla yer kaplamaması olarak gösterilebilir. Diğer bir görsel ifade ise diyagramlardır. Şekil anlamına gelen diyagramlar da bir grafik türü olarak değerlendirilmektedir. Fakat diğer grafiklerden farkı anlatımındaki kuvvetlilikten ileri gelmektedir. Örneğin rüzgar gülü diyagramlarında rüzgarların esiş

yönleriyle birlikte, esme sayıları ve esme büyüklükleri bir arada verilebilir (Güngördü, 2002).

Tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama becerileri yukarıda değinilenlerden de anlaşılacağı üzere öğrencilerin coğrafya öğretiminde büyük bir yere sahiptir. Çünkü tablolar, grafikler ve diyagramlar coğrafya içerisinde sıklıkla kullanılan görsel araçlardır. Öğrencilerin bu becerileri edinme düzeylerini ölçmek amacıyla 6 alt beceriye ait sorular hazırlanmış ve sonuçlar analize tabi tutulmuştur. Elde edilen sonuçlar Bölüm III'de yer almaktadır.

2.4.6. Zamanı Algılama Becerisi

Coğrafya çalışmalarında zaman algısı son derece önemlidir. Çünkü araştırmaya konu olan coğrafi unsurlar genellikle geçmişte yaşanmış, günümüzü anlamamıza yardımcı olan unsurlardır. Tıpkı insan gibi Dünya da sürekli bir gelişim ve oluşum içindedir. Bu nedenle günümüzdeki soru işaretlerini aydınlatmanın öncelikli yolu geçmişini irdelemektir. Öğrencilere de bu bakımdan zamanı algılama becerisi kazandırmak hedeflenmektedir. Böylece hem içinde bulunulan yaşamı yıl, mevsim, ay, gün gibi birimler halinde hem de daha geniş anlamda Dünyayı jeolojik süreçler halinde, ekolojik döngüler bazında algılama yetisi kazanabileceklerdir.

MEB (2005)'e göre doğa ve insana ait süreçler zamanla bir sistem ve doku oluşturur. Bu anlamda doğa ve insana ait süreçler açısından farklı zaman algıları vardır. Coğrafya dersi Öğretim Programı'nda bu beceriyle öğrencilere:

- a) Jeolojik süreçlere ait zaman algısı,
- b) Yıllık, mevsimlik ve günlük süreçlerle ilgili zaman algısı,
- c) Tarihi süreçler ile ilgili zaman algısı,
- ç) Ekolojik döngüler ile ilgili zaman algısı kazandırılır.

4 alt beceriden oluşan zamanı algılama becerisini, öğrencilerin ne düzeyde kazandığını ölçmek için her bir beceriyi ölçen birer soru hazırlanmış ve uygulanmıştır. Uygulama ile elde edilen sonuçlar altıncı alt probleme ait bulgular ve yorum başlığı altında Bölüm III'de anlatılmaktadır.

2.4.7. Kanıt Kullanma Becerisi

Coğrafi araştırmaların nihai sonuçlarına elde edilen bulguları doğru ve verimli bir şekilde değerlendirerek ulaşılr. Bunun için de öncelikle kanıt kullanma becerisinin öğrenilmesi gerekmektedir.

MEB (2005)'e göre coğrafi olay ve olgularla ilgili doğa ve insan süreçlerine ait kanıtlar birincil, ikincil veya doğrudan araziden elde edilebilir niteliktedir. Coğrafyada kanıt kullanma şunları içerir:

- a) Jeolojik süreçlere ait fosil, taş veya tektonik vb. bir doğa unsurunu kanıt olarak kullanma
- b) İklim süreçlerine ait kanıt kullanma
- c) Tarihi, sosyal, ekonomik ve politik olay ve olgulara ait kanıt kullanma

3 alt beceriden oluşan kanıt kullanma becerilerini, 9. sınıf öğrencilerinin öğrenme düzeyi puan ortalamasını elde etmek için, her bir beceriye ait birer adet soru hazırlanmıştır. Uygulama ile elde edilen sonuçlar Bölüm III'de ayrıntılı olarak yer almaktadır.

2.4.8. Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi

Değişim ve sürekliliği algılama becerisi şu süreçleri içerir:

- a) Benzerlik ve farklılıkları bulma,

- b) Zamanla oluşan değişim ve sürekliliği algılama,
- c) Mekândaki değişim ve sürekliliği algılama,
- ç) Coğrafi süreçlerdeki değişim ve sürekliliğin nedenlerini sorgulama.

Coğrafyanın, inceleme alanı durağan değil, sürekli değişim gösteren bir yapıdır. Dolayısıyla isabetli sonuçlar elde etmek için edinilmesi gereken becerilerden biri de değişim ve sürekliliği algılama becerisidir. 4 alt beceriden oluşan değişim ve sürekliliği algılama becerisini öğrencilerin öğrenme düzeyini ölçmek amacıyla her beceriye ait birer soru hazırlanmış ve öğrencilere sorulmuştur. Elde edilen sonuçlar ışığında öğrencilerin bu becerileri öğrenme düzeyi puan ortalamaları Bölüm III'de aktarılmaktadır.

Coğrafya Dersi Öğretim Programı yukarıda belirtilen kendine özgü sekiz becerinin yanında, bütün öğretim programlarındaki şu ortak becerileri de kazandırmayı amaçlamaktadır:

1. Eleştirel düşünme becerisi
2. Yaratıcı düşünme becerisi
3. İletişim ve empati becerisi
4. Problem çözme becerisi
5. Karar verme becerisi
6. Bilgi teknolojilerini kullanma becerisi
7. Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma becerisi
8. Girişimcilik (MEB, 2005).

2.5. COğRAFİ BECERİLER HAYATLA NASIL BAğDAŞIR?

Coğrafya öğretiminin hangi amaçla yapıldığı, coğrafi becerilerin neler olduğu gibi örgütsel bakış açıları hemen hemen birbirlerine yakın çerçeveler dahilinde belirlenmiştir. Ancak öğrenimin kazanca dönüşmesi, bireylerin, öğrendiklerini hayata uyarlamalarıyla mümkün kılınabilmektedir. Söz konusu öğretim hayatında

edinilen beceriler kişiye fayda sağladığı takdirde işlevseldirler. Coğrafya dersi içerisinde verilmesi öngörülen beceriler de kişilere ve devletlere, doğru bağdaşımalar yapıldığı halde ciddi getiriler sunacaktır.

Bednarz v.d. (1994)'a göre coğrafi beceriler, bize coğrafi olarak düşünmek için en gerekli araçları ve teknikleri sağlar. Bunlar, yeryüzündeki fiziki ve beşeri faaliyetleri ve süreçleri anlamakta coğrafyanın farklı yaklaşımına veya coğrafi bakış açısına temel oluşturmaktadırlar. Coğrafi becerileri, hayatımızla ilgili planlama ve coğrafi bilgi sistemini kullanma becerisine sahip olmayı gerektiren bazı kararları verirken kullanırız. Nerede ev alınacak veya kiralanacak, nerede iş bulunacak, işe veya arkadaşların evlerine nasıl gidilecek, mağazalar nerede, tatile veya okula nereye gidilir? gibi.

Coğrafi beceriler, mantıklı politik kararlara varmamıza da yardımcı olurlar. Yabancı ilişkilerin değerlendirilmesini, uluslararası ekonomi politikasını veya yerel bölgelere ayırma ve arazi kullanımını içeren bu konularda coğrafi beceriler, bilgi toplamamızı, analiz etmemizi, bu bilgilere dayanan sonuçlara göre mantıklı karara varmamızı sağlar (Bednarz v.d., 1994).

Okul programları içerisinde beceriler oldukça önemli ve özel unsurlar olarak nitelendirilmiştir. Coğrafya dersinde gözlem yapmak, kayıt tutmak, yorum, analiz, sentez yapmak, veri tabanları ile ilgili bilgiye dayalı kararlar alabilmek için, çok geniş bir beceri yelpazesini uygulamak ve geliştirmek gerekir. Bu nedenle coğrafya programları beceriler açısından diğer programlara göre farklıdırlar. Bu beceriler, aynı zamanda bilginin nasıl toplanabileceğini, hangi süreçlerden geçirileceğini, nasıl işleneceğini, nasıl sunulacağını ve en iyi şekilde nasıl yorumlanabileceğini de içermektedirler (Harte ve Dunbar, 1994).

Harte ve Dunbar (1994)' a göre, etrafımızdaki dünyayı anlamamıza yardımcı olması için kullandığımız araçlardır beceriler. Beceriler coğrafyada, yalnızca doğal dünyayı anlamamıza değil ayrıca su ve enerji gibi doğal kaynakların yanlış kullanımıyla

şekillendirilmiş dünyayı, tıpkı kentleşmede görüldüğü gibi insanlar tarafından yaratılmış dünyayı anlamamız için bizlere yardımcı olur.

Coğrafya, öğrencilerin yaşadığı alanı ve dünyayı anlamalarını, anlamlandırmalarını sağlayan bir içeriğe sahip olmasından dolayı önemli bir alandır. Bunun nedeni, insanların mekansal algıları, yaşadıkları alanın konum özellikleri ile doğrudan ilgili oluşudur. 21. yüzyıl Türk insanının coğrafya eğitimine ihtiyaç vardır. Çünkü, siyasal, ekonomik ve kültürel sistem ile ekolojik gelişmeleri anlaması, bunlarla etkileşiminde uyumlu ve bilinçli adımlar atabilmesi ancak bu sayede mümkün kılınabilir. Hızla artan teknolojik gelişmeler, özellikle bilgi-iletişim alanlarında yaşanan hızlı değişim, yerel, bölgesel, ulusal ve küresel etkileşimleri artırmıştır. Yerel, bölgesel, ulusal ve küresel ölçekteki etkileşimler sadece beşeri süreçler açısından değil, doğal süreçler açısından da söz konusudur. Dünyanın herhangi bir yerinde oluşan çevresel bozulma, dünyanın birçok yerinde etkisini hissettirebilmektedir. Etkiler farklı ölçeklerde olan bu bozulmalar ekosistemlerin işleyiş düzenini değiştirerek çevresel sorunlara yol açmakta ve tüm dünyayı etkilemektedir. Coğrafya tüm bu özelliklerinden dolayı günlük hayatla kolayca ilişkilendirilebilir niteliktedir (CDÖP, 2005).

2.6. İLGİLİ LİTERATÜR

Demiralp (2007), “Coğrafya Eğitiminde Harita ve Küre Kullanım Becerileri” başlıklı makalesinde coğrafi becerilerin hayat ile ilgili kararların alınmasında kullanıldıkları ve zaman ve mekana göre devamlı gelişim hainde bir süreci içerdikleri için önemli olduğuna değinmiştir. Demiralp çalışmada, becerilerin ders programındaki yeri ve yararları yanı sıra coğrafya dersi içerisindeki uygulamaların nasıl geliştirilebileceği konusuna da yer vermiştir. Coğrafya eğitiminde beceri temelli programların giderek önem kazandığını belirten Demiralp sonuç olarak, coğrafi becerilerin doğal çevrenin yanlış kullanımı ile ortaya çıkan sorunların çözülmesinde, bilginin üst düzeyde kullanılarak hayati kararların alınmasında kolaylık sağlanmasında oldukça önemli olduğuna ulaşmıştır.

Koç (2008), “Coğrafya Öğretim Programındaki Kazanımların Öğrencilerin Harita Beceri Düzeyleri Üzerine Etkisi” başlıklı doktora tezinde, ortaöğretim kurumlarında farklı sınıf düzeylerinde öğrenim gören öğrencilerin harita becerilerini karşılaştırmayı amaçlamıştır. Araştırmada, harita beceri düzeyleri bakımından 9. ve 10. sınıflar arasında bir farklılık belirlenmezken 9. ve 10. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin 11. sınıf öğrencilerinden daha yüksek başarı düzeyine sahip olduklarını belirlenmiştir. Ayrıca araştırmacı, öğrencileri alan bazında da incelemeye dahil etmiş ve sayısal alanda öğrenim gören öğrencilerin eşit ağırlık ve sözel alanda öğrenim gören öğrencilerden daha yüksek başarı düzeyi elde ettiklerini belirlemiştir.

Karadağ (2009), “Endüstri Meslek Liselerinde Onuncu Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Öğrenme Beceri Düzeyleri ve Etkili Olan Faktörler” başlıklı yüksek lisans tezinde öğrencilerin demografik özellikleri, coğrafyaya karşı ilgi ve tutumları ile coğrafya öğrenme beceri düzeyleri arasındaki ilişkiyi karşılaştırmıştır. Öğrencilerin coğrafya öğrenme beceri düzeylerini ölçmek amacıyla çalışmacı 50 soruluk başarı testi uygulamış ve sonucunda genel olarak öğrencilerin başarı düzeylerinin düşük olduğunu tespit etmiştir. Öğrencilerin coğrafyaya karşı ilgi ve tutumları ile başarıları arasındaki ilişkiye ışık tutan Karadağ, başarı düzeyleri ile tutum ve ilgi dağılışı arasında anlamlı ilişki tespit etmiştir. Bu ilişkiye göre çalışmacı, coğrafyaya karşı ilgi ve tutumları olumlu olanların başarı düzeylerinin yüksek, olumsuz olanların ise başarı düzeylerinin düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Üker (2009), “Coğrafya Öğretiminde, Kazandırılması Gereken Becerilerin Gerçekleşme Düzeyinin, Öğrenciler Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde dört yıl boyunca öğretim gören orta öğretim öğrencilerinin coğrafi becerileri kazanma düzeylerini incelemiştir. Çalışma dokuzuncu ve on ikinci sınıf öğrencilerine uygulanan bilgi değerlendirme sınavının istatistiksel olarak analizi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda becerilerin büyük çoğunluğunun on ikinci sınıflar üzerinde gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır. Fakat bazı becerilerin ise dokuzuncu sınıflarda gerçekleşme düzeyinin daha yüksek olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca arazi çalışma becerisinin ise öğrencilerin hiç arazi çalışmasına katılmadıkları için gerçekleşmediği görülmüştür.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama aracı ve uygulanması ile verilerin analizinde kullanılan istatistiksel yöntemler ve teknikler açıklanmıştır.

3.1 ARAŞTIRMA MODELİ

Bu araştırma 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya öğrenme beceri düzeylerini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada tarama modeli benimsenmiştir.

“Tarama modelleri, geçmişte ya da halen varolan bir durumu varolduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan, onu uygun bir biçimde gözleyip belirleyebilmektir” (Karasar, 2009).

3.2. EVREN ve ÖRNEKLEM

Araştırmanın çalışma evrenini Niğde ili merkezinde yer alan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Niğde Anadolu Lisesi ve Niğde Cumhuriyet Lisesi'nde 2009–2010 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören 9. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Araştırmada örneklem grubunu Niğde ili merkezinde yer alan Niğde Anadolu Lisesi'nde 50 öğrenci ve Niğde Cumhuriyet Lisesi'nde 50 öğrenci olmak üzere 9. sınıfta öğrenim gören toplam 100 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerin seçiminde random örnekleme yoluna gidilmiştir.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI ve UYGULANMASI

Ortaöğretim kurumlarında uygulanmakta olan coğrafya dersi programına göre coğrafya öğrenmede; harita becerileri, gözlem becerisi, arazi çalışma, coğrafi sorgulama, tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama, zamanı algılama, kanıt kullanma ve değişim ve sürekliliği algılama becerileri kullanılmaktadır. Coğrafya öğrenme becerilerinin var olan durumunu belirlemek amacıyla veriler 40 sorudan oluşan başarı testi ile toplanmıştır. Başarı testinin KR-20 güvenirlik katsayısı 0.73 bulunmuştur. Başarı testine ait madde güçlük dereceleri Tablo 13'de verilmiştir.

Tablo 13: Başarı Testi Madde Güçlük Dereceleri

Soru	Madde Güçlük Derecesi
1	0,60
2	0,55
3	0,30
5	0,65
6	0,45
7	0,55
8	0,25
9	0,30
11	0,30
12	0,35
13	0,30
14	0,25
15	0,65
16	0,40
17	0,65

24	0,60
25	0,65
26	0,30
28	0,25
29	0,70
30	0,20
31	0,20
32	0,60
33	0,45
34	0,40
35	0,20
36	0,25
37	0,40
38	0,20
39	0,25
40	0,55

3.4. VERİLERİN ANALİZİ

Coğrafi becerileri ölçmeye dayalı olarak hazırlanan başarı testi 100 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. 40 soruluk başarı testinde yer alan her bir soru bir beceriyi ifade etmektedir. Test, her iki okulda da bir eğitim öğretim yılı sonunda tüm konular işlendikten sonra 9. sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Örneklem grubundaki hiçbir öğrenci arazi çalışmasına katılmadığından üçüncü alt problem olan, arazi çalışma becerilerini öğrenme düzeyi için analiz yapılmamıştır. Verilerin analizinde frekans, yüzde alma teknikleri kullanılmıştır. İki grubun puanlarının karşılaştırılmasında bağımsız gruplar t-testi uygulanmıştır.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUM

Hazırlanan başarı testinde 9. sınıf öğrencilerinin öğrenmesi öngörülen her beceriye ilişkin birer soru bulunmaktadır. 100 öğrenciye uygulanan başarı testi, iki ayrı okul bazında, sekiz genel beceri adı altında ve her bir beceri ayrı ayrı olarak analize tabi tutulmuştur.

4.1. PROBLEM DURUMUNA AİT BULGULAR ve YORUM

Problem Durumu: 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya öğrenme beceri düzeyleri nedir?

Araştırma problem durumunun çözümlenmesinde, ortaöğretim kurumlarında halen uygulanmakta olan 100'lük not sistemi üzerinden öğrencilerin coğrafya öğrenme beceri düzeyleri analiz edilmiştir. Analiz sonuçları Tablo 14'de verilmiştir.

İki farklı okulda toplam 100 öğrenciye uygulanan 40 soruluk başarı testi sonucunda öğrencilerin coğrafya öğrenme beceri düzeyleri puan ortalaması 37,27 olarak belirlenmiştir.

Elde edilen sonuçtan hareketle 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya öğrenme beceri düzeylerinin yeterli olmadığı anlaşılmaktadır. Günümüz eğitim kurumlarında

değerlendirmede kriter alınan 100 üzerinden puanlama sistemi içerisinde, öğrencilerin coğrafya öğrenme beceri düzeyleri puan ortalaması olarak elde edilen 37,27 değeri öğrenmenin yetersiz olduğu sonucunu ortaya koymaktadır.

Tablo 14: 9. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Öğrenme Beceri Düzeyleri

Öğrenci No	\bar{x}	Öğrenci No	\bar{x}
1	45,42	51	27,08
2	38,75	52	34,58
3	56,25	53	25,83
4	28,75	54	27,08
5	39,58	55	27,08
6	52,08	56	32,50
7	40,00	57	37,08
8	47,50	58	26,67
9	45,83	59	55,00
10	45,83	60	36,25
11	42,50	61	39,17
12	42,50	62	26,25
13	30,00	63	28,75
14	63,75	64	39,17
15	51,67	65	35,00
16	58,75	66	45,42
17	50,83	67	31,67
18	56,67	68	26,25
19	36,25	69	11,67
20	58,33	70	41,67
21	55,00	71	39,17
22	40,00	72	40,00
23	42,92	73	22,92
24	32,92	74	21,67
25	25,00	75	15,00
26	31,25	76	12,50
27	57,08	77	31,25

28	47,08	78	12,50
29	47,08	79	17,92
30	40,42	80	30,42
31	47,92	81	43,33
32	30,00	82	35,83
33	55,00	83	39,17
34	50,83	84	36,67
35	47,50	85	28,75
36	30,00	86	34,17
37	55,00	87	44,58
38	31,67	88	39,58
39	32,50	89	27,50
40	49,17	90	37,92
41	45,00	91	37,92
42	33,33	92	15,00
43	33,33	93	40,00
44	45,00	94	28,75
45	30,00	95	32,08
46	30,00	96	28,33
47	53,33	97	12,08
48	48,75	98	30,42
49	45,42	99	18,75
50	39,17	100	35,83
	x		37,27

4.2. BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR ve YORUM

Alt Problem 1: 9. sınıf öğrencilerinin harita becerilerini öğrenme düzeyleri nedir?

Uygulanan analiz sonuçlarına göre 9. sınıf öğrencilerinin harita becerilerini öğrenme düzeyleri puan ortalaması 50,68 olarak bulunmuştur.

Harita üzerinde konum belirleme, harita üzerine bilgi aktarma, amacına uygun harita seçme, haritalardan yararlanarak hesaplamalar yapma, mekansal dağılışı algılama, haritayı doğru şekilde yorumlama ve taslak haritalar oluşturma becerilerini içeren harita becerilerinin her bir basamağına ait öğrenilme düzeyi Tablo 15’de görülmektedir.

Tablo 15: Harita Becerilerinin Öğrenilme Düzeyi Puan Ortalamaları

Beceri	\bar{x}
Harita üzerinde konum belirleme	55
Amacına uygun harita seçme	74
Taslak haritalar oluşturma	28
Haritayı doğru şekilde yorumlama	36,33
Harita üzerine bilgi aktarma	62
Mekânsal dağılışı algılama	50
Haritalardan yararlanarak hesaplamalar yapma	49
\bar{x}	50,68

100 puan üzerinden değerlendirmeye tabi tutulan harita becerilerine göre;

- Harita üzerinde konum belirleme becerisini öğrenme düzeyinin orta düzeyde olduğu (55),
- Amacına uygun harita seçme becerisini öğrenme düzeyinin yeterli düzeyde olduğu (74),
- Taslak haritalar oluşturma becerisini öğrenme düzeyinin yetersiz olduğu (28),

- Haritayı doğru şekilde yorumlama becerisini öğrenme düzeyinin yetersiz olduğu (36,33),
- Harita üzerine bilgi aktarma becerisini öğrenme düzeyinin orta düzeyde olduğu (62),
- Mekansal dağılışı algılama becerisini öğrenme düzeyinin orta düzeyde olduğu (50),
- Haritalardan yararlanarak hesaplamalar yapma becerisini öğrenme düzeyinin yetersiz olduğu (49),

anlaşılmaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde ise 50,68 olarak ölçülen puan ortalamasına göre öğrencilerin harita öğrenme beceri düzeylerinin orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4.3. İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR ve YORUM

Alt Problem 2: 9. sınıf öğrencilerinin gözlem becerilerini öğrenme düzeyleri nedir?

Verilerin analizi ile elde edilen sonuçlara göre 9. sınıf öğrencilerinin gözlem becerilerini öğrenme düzeyleri puan ortalaması 39,45 olarak belirlenmiştir.

Olay ve olgulara dikkat etme, olay ve olguları algılama, olay ve olguları tanımlama, olay ve olguların neden ve sonuçlarını açıklama, olay ve gözlemlediklerinin nedenlerini sorgulayıp sonuçlarını tahmin edebilme, olay ve olgular arasında ilişkiler kurabilme, benzer ve farklı yönlerini ortaya koyma, gözlediklerini kaydetme ve aktarma, gözlediklerini daha önce öğrendikleri ile karşılaştırabilme ve bağdaştırabilme, gözlediklerini araştırmalarında veya gelecekle ilgili planlamalar yapmak için kullanabilme ve benzer olaylarla ilişkilendirme ve tekrar aynı olayla karşılaştığında ne yapması gerektiğine yönelik davranış geliştirme becerilerinden oluşan gözlem becerilerinin öğrenilme düzeyi Tablo 16’ da yer almaktadır.

Tablo 16: Gözlem Becerilerinin Öğrenilme Düzeyi Puan Ortalamaları

Beceri	\bar{x}
Olay ve olgulara dikkat etme	9
Olay ve olguları algılama	52
Olay ve olguları tanımlama	72,5
Olay ve olguların neden ve sonuçlarını açıklama	16
Olay ve gözlemediklerinin nedenlerini sorgulayıp sonuçlarını tahmin edebilme	31
Olay ve olgular arasında ilişkiler kurabilme, benzer ve farklı yönlerini ortaya koyma	50
Gözlediklerini kaydetme ve aktarma	24
Gözlediklerini daha önce öğrendikleri ile karşılaştırabilme ve bağdaştırabilme	59
Gözlediklerini araştırmalarında veya gelecekle ilgili planlamalar yapmak için kullanabilme	34
Benzer olaylarla ilişkilendirme ve tekrar aynı olayla karşılaştığında ne yapması gerektiğine yönelik davranış geliştirme	47
\bar{x}	39,45

Gözlem becerilerinin 100 puan üzerinden yapılan değerlendirme sonuçlarına göre;

- Olay ve olgulara dikkat etme becerisini öğrenme düzeyinin oldukça yetersiz olduğu (9),
- Olay ve olguları algılama becerisini öğrenme düzeyinin orta düzeyde olduğu (52),

- Olay ve olguları tanımlama becerisini öğrenme düzeyinin yeterli düzeyde olduğu (72,5),
- Olay ve olguların neden ve sonuçlarını açıklama becerisini öğrenme düzeyinin yetersiz olduğu (16),
- Olay ve gözlemlediklerinin nedenlerini sorgulayıp sonuçlarını tahmin edebilme becerisini öğrenme düzeyinin yetersiz olduğu (31),
- Olay ve olgular arasında ilişkiler kurabilme, benzer ve farklı yönlerini ortaya koyma becerisini öğrenme düzeyinin orta düzeyde olduğu (50),
- Gözlediklerini kaydetme ve aktarma becerisini öğrenme düzeyinin yetersiz olduğu (24),
- Gözlediklerini daha önce öğrendikleri ile karşılaştırabilme ve bağdaştırabilme becerisini öğrenme düzeyinin orta düzeyde olduğu (59),
- Gözlediklerini araştırmalarında veya gelecekle ilgili planlamalar yapmak için kullanabilme becerisini öğrenme düzeyinin yetersiz olduğu (34),
- Benzer olaylarla ilişkilendirme ve tekrar aynı olayla karşılaştığında ne yapması gerektiğine yönelik davranış geliştirme becerisini öğrenme düzeyinin orta düzeyde olduğu (47)

anlaşılmaktadır. Gözlem becerilerinin tümü incelendiğinde de 39,45'lik puan ortalaması ile öğrenmenin yetersiz kaldığı görülmektedir.

4.4. ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR ve YORUM

Alt Problem 3: 9. sınıf öğrencilerinin arazi çalışma becerilerini öğrenme düzeyleri nedir?

Öğrencilerin arazi çalışma becerilerini edinebilmeleri ancak arazi çalışması ile mümkün olabilmektedir. Araştırmada, başarı testi uygulanan her iki okul öğrencilerine de arazi çalışmasına katılıp katılmadıkları sorulduktan sonra katılmış

oldukları takdirde gerekli becerileri edinme düzeylerini ölçmek amacıyla sorular yönlendirilmiştir. Ancak hiçbir öğrenci arazi çalışmasına katılmadığı için arazi çalışma becerileri ölçülememiştir. Bu durumda öğrencilerin arazi çalışma becerilerini öğrenmemiş oldukları anlaşılmaktadır. Dolayısıyla beceriler için herhangi bir analiz uygulanmamıştır.

4.5. DÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR ve YORUM

Alt Problem 4: 9. sınıf öğrencilerinin coğrafi sorgulama becerilerini öğrenme düzeyleri nedir?

9. sınıf öğrencilerinin coğrafi sorgulama becerilerini öğrenme düzeyi puan ortalaması 22,20 olarak tespit edilmiştir. Konu veya problemin farkına varma, konu veya problemi tanımlama ve açıklama, konu veya problemi analiz etme ve yorumlama, gelecekle ilgili tahminlerde bulunma ve karar verme ile kişisel çıkarımlarda bulunarak değerlendirmeler yapma ve yargılara varma becerilerinden oluşan coğrafi sorgulama becerisini öğrenme düzeylerine ilişkin puan ortalamaları Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17: Coğrafi Sorgulama Becerileri Öğrenilme Düzeyi Puan Ortalamaları

Beceri	\bar{x}
Konu veya problemin farkına varma	25
Konu veya problemi tanımlama ve açıklama	39
Konu veya problemi analiz etme ve yorumlama	10
Gelecekle ilgili tahminlerde bulunma ve karar verme	23
Kişisel çıkarımlarda bulunarak değerlendirmeler yapma ve yargılara varma	14
\bar{x}	22,20

100 puan üzerinden yapılan değerlendirmeye göre 9.sınıf ğrencilerinin;

- Konu veya problemin farkına varma becerisini öğrenme düzeyinin yetersiz olduğu (25),
- Konu veya problemi tanımlama ve açıklama becerisini öğrenme düzeyinin yetersiz olduğu (39),
- Konu veya problemi analiz etme ve yorumlama becerisini öğrenme düzeyinin oldukça yetersiz olduğu (10),
- Gelecekle ilgili tahminlerde bulunma ve karar verme becerisini öğrenme düzeyinin yetersiz olduğu (23),
- Kişisel çıkarımlarda bulunarak değerlendirmeler yapma ve yargılara varma becerisini öğrenme düzeyinin oldukça yetersiz olduğu (14)

sonucuna ulaşılmıştır. Coğrafi sorgulama becerilerinin öğrenilme düzeyi puan ortalaması 22,20'lik değerle yetersiz olarak tespit edilmiştir.

4.6. BEŞİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR ve YORUM

Alt Problem 5: 9. sınıf ğrencilerinin tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama becerilerini öğrenme düzeyleri nedir?

Uygun veri seçimi ve sınıflandırılması, verilere uygun tablo, grafik ve diyagram oluşturma, konuyla ilgili fotoğraflar kullanma ve ilişkilendirme, kesitler oluşturma, tablo, grafik ve diyagramları yorumlama ile tablo, grafik ve diyagramları karşılaştırarak sentezleme becerilerinden oluşan tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama becerilerini öğrenme düzeyi puan ortalamaları Tablo 18'de yer almaktadır. Tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama becerilerini öğrenme düzeyi puan ortalaması 42 olarak bulunmuştur.

Tablo 18: Tablo, Grafik ve Diyagram Hazırlama ve Yorumlama Becerileri
Öğrenilme Düzeyi Puan Ortalamaları

Beceri	\bar{x}
Uygun veri seçimi ve sınıflandırılması	54
Verilere uygun tablo, grafik ve diyagram oluşturma	59
Konuyla ilgili fotoğraflar kullanma ve ilişkilendirme	41
Kesitler oluşturma	1
Tablo, grafik ve diyagramları yorumlama	21
Tablo, grafik ve diyagramları karşılaştırarak sentezleme	76
\bar{x}	42

Tablodaki verilere göre 9. sınıf öğrencilerinin;

- Uygun veri seçimi ve sınıflandırılması becerisini öğrenme düzeyinin orta düzeyde olduğu (54),
- Verilere uygun tablo, grafik ve diyagram oluşturma becerisini öğrenme düzeyinin orta düzeyde olduğu (59),
- Konuyla ilgili fotoğraflar kullanma ve ilişkilendirme becerisini öğrenme düzeyinin yetersiz olduğu (41),
- Kesitler oluşturma becerisinin hiç öğrenilmemiş olduğu (1),
- Tablo, grafik ve diyagramları yorumlama becerisini öğrenme düzeyinin yetersiz olduğu (21),
- Tablo, grafik ve diyagramları karşılaştırarak sentezleme becerisini öğrenme düzeyinin yeterli düzeyde olduğu (76),

anlaşılmaktadır. Genel olarak ise tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama becerilerinin öğrenilme düzeyi puan ortalaması 42 olarak belirlenmiş ve öğrenmenin yetersiz olduğu saptanmıştır.

4.7. ALTINCI ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR ve YORUM

Alt Problem 6: 9. sınıf öğrencilerinin zamanı algılama becerilerini öğrenme düzeyleri nedir?

Jeolojik süreçlere ait zaman algısı, yıllık, mevsimlik ve günlük süreçlerle ilgili zaman algısı, tarihi süreçler ile ilgili zaman algısı ve ekolojik döngüler ile ilgili zaman algısı becerilerinden oluşan zamanı algılama becerilerine ilişkin öğrenme düzeyi puan ortalamaları Tablo 19’da verilmiştir. 9. sınıf öğrencilerinin zamanı algılama becerilerini öğrenme düzeyi puan ortalamaları 39,25 olarak belirlenmiştir.

Tablo 19: Zamanı Algılama Becerileri Öğrenilme Düzeyi Puan Ortalamaları

Beceri	\bar{x}
Jeolojik süreçlere ait zaman algısı	11
Yıllık, mevsimlik ve günlük süreçlerle ilgili zaman algısı	31
Tarihi süreçler ile ilgili zaman algısı	72
Ekolojik döngüler ile ilgili zaman algısı kazandırılır	43
\bar{x}	39,25

9. sınıf öğrencilerinin zamanı algılama becerilerinden elde edilen sonuçlara göre;

- Jeolojik süreçlere ait zaman algısı becerisini öğrenme düzeyinin oldukça yetersiz olduğu (11),
- Yıllık, mevsimlik ve günlük süreçlerle ilgili zaman algısı becerisini öğrenme düzeyinin yetersiz olduğu (31),
- Tarihi süreçler ile ilgili zaman algısı becerisini öğrenme düzeyinin yeterli düzeyde olduğu (72),
- Ekolojik döngüler ile ilgili zaman algısı kazandırılır becerisini öğrenme düzeyinin yetersiz olduğu (43)

anlaşılmaktadır. Zamanı algılama becerilerini öğrenme düzeyi puan ortalaması 39,25 olarak tespit edilmiş ve öğrenmenin yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4.8. YEDİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR ve YORUM

Alt Problem 7: 9. sınıf öğrencilerinin kanıt kullanma becerilerini öğrenme düzeyleri nedir?

Jeolojik süreçlere ait fosil, taş veya tektonik vb. bir doğa unsurunu kanıt olarak kullanma, iklim süreçlerine ait kanıt kullanma ve tarihi, sosyal, ekonomik ve politik olay ve olgulara ait kanıt kullanma becerilerinden oluşan kanıt kullanma becerilerini öğrenme düzeyi puan ortalamaları Tablo 20’de görülmektedir. Öğrencilerin kanıt kullanma becerilerini öğrenme düzeyi puan ortalamaları 34,67 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 20: Kanıt Kullanma Becerileri Öğrenilme Düzeyi Puan Ortalamaları

Beceri	\bar{x}
Jeolojik süreçlere ait fosil, taş veya tektonik vb. bir doğa unsurunu kanıt olarak kullanma	49
İklim süreçlerine ait kanıt kullanma	13
Tarihi, sosyal, ekonomik ve politik olay ve olgulara ait kanıt kullanma	42
\bar{x}	34,67

Kanıt kullanma becerilerinden elde edilen verilere göre;

- Jeolojik süreçlere ait fosil, taş veya tektonik vb. bir doğa unsurunu kanıt olarak kullanma becerisini öğrenme düzeyinin orta düzeyde olduğu (49),
- İklim süreçlerine ait kanıt kullanma becerisini öğrenme düzeyinin oldukça yetersiz olduğu (13),
- Tarihi, sosyal, ekonomik ve politik olay ve olgulara ait kanıt kullanma becerisini öğrenme düzeyinin yetersiz olduğu (42)

sonuçlarına ulaşılmaktadır. Genel olarak bakıldığında ise, 9. sınıf öğrencilerinin kanıt kullanma becerilerini öğrenme düzeyleri 34,67 olarak tespit edilmiş ve öğrenmenin yetersiz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

4.9. SEKİZİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR ve YORUM

Alt Problem 8: 9. sınıf öğrencilerinin değişim ve sürekliliği algılama becerilerini öğrenme düzeyleri nedir?

Benzerlik ve farklılıkları bulma, zamanla oluşan değişim ve sürekliliği algılama, mekandaki değişim ve sürekliliği algılama ve coğrafi süreçlerdeki değişim ve sürekliliğin nedenlerini sorgulama becerilerinden oluşan değişim ve sürekliliği algılama becerilerini öğrenme düzeyi puan ortalamaları Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21: Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerileri Öğrenilme Düzeyi Puan Ortalamaları

Beceri	\bar{x}
Benzerlik ve farklılıkları bulma	43
Zamanla oluşan değişim ve sürekliliği algılama	11
Mekandaki değişim ve sürekliliği algılama	16
Coğrafi süreçlerdeki değişim ve sürekliliğin nedenlerini sorgulama	48
\bar{x}	29,50

Değişim ve sürekliliği algılama becerilerinin analizinden elde edilen verilere göre;

- Benzerlik ve farklılıkları bulma becerisini öğrenme düzeyinin yetersiz olduğu (43),
- Zamanla oluşan değişim ve sürekliliği algılama becerisini öğrenme düzeyinin oldukça yetersiz olduğu (11),
- Mekandaki değişim ve sürekliliği algılama becerisini öğrenme düzeyinin oldukça yetersiz olduğu (16),
- Coğrafi süreçlerdeki değişim ve sürekliliğin nedenlerini sorgulama becerisini öğrenme düzeyinin orta düzeyde olduğu (48)

sonuçlarına ulaşılmıştır. Değişim ve sürekliliği algılama becerileri öğrenme düzeyinin 29,50’lik puan ortalamasıyla yetersiz olduğu anlaşılmaktadır.

4.10. COĞRAFYA ÖĞRENME BECERİ DÜZEYLERİNİN OKULLAR ARASINDAKİ FARKLILAŞMA DURUMLARI

Uygulama yapılan Niğde Anadolu Lisesi ile Niğde Cumhuriyet Lisesi 9. sınıf öğrencileri arasında, coğrafya öğrenme beceri düzeylerinin farklılaşma durumunu tespit etmek için bağımsız gruplar t-testi uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22: Coğrafya Öğrenme Beceri Düzeylerinin Okullara Göre Farklılaşma Durumu

Okul	N	\bar{x}	ss	t	sd	p
Niğde A. L.	50	43,66	9,720	6,585	98	,000
Niğde Cumhuriyet L.	50	30,88	9,680			

Tablodaki verilere göre coğrafya öğrenme beceri düzeyleri incelendiğinde, uygulama yapılan iki okul arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu anlaşılmaktadır ($p < .050$).

Tabloya göre, Niğde Anadolu Lisesi’nde öğrencilerin coğrafya öğrenme beceri düzeyleri puan ortalaması 43,66 iken Niğde Cumhuriyet Lisesi’nde 30,88 olarak belirlenmiştir. Her iki okulda da öğrenilme düzeyleri yetersiz olmasına karşın Niğde Anadolu Lisesi öğrencilerinin Niğde Cumhuriyet Lisesi öğrencilerine göre coğrafya becerilerini daha iyi öğrendiği anlaşılmaktadır.

4.11. HARİTA BECERİLERİNİN ÖĞRENİLME DÜZEYİNİN OKULLARA GÖRE FARKLILAŞMA DURUMU

Niğde Anadolu Lisesi ile Niğde Cumhuriyet Lisesi 9. sınıf öğrencilerinin harita becerilerini öğrenme düzeyleri bakımından farklılaşması Tablo 23’de gösterilmiştir.

Tablo 23: Harita Becerilerini Öğrenme Düzeyinin Okullara Göre Farklılaşma Durumu

Okul	N	\bar{x}	ss	t	sd	p
Niğde A. L.	50	60,98	21,53	4,865	98	,000
Niğde Cumhuriyet L.	50	40,38	20,79			

Tablodaki verilere göre harita becerilerinin öğrenilme düzeyi uygulama yapılan iki okul arasında anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($p < .050$).

Verilere göre Niğde Anadolu Lisesi'nde öğrencilerin harita becerilerini öğrenme düzeyi puan ortalaması 60,98 iken Niğde Cumhuriyet Lisesi'nde bu rakam 40,38'e gerilemektedir. Niğde Anadolu Lisesi öğrencilerinin harita becerilerini orta düzeyde öğrendikleri sonucuna ulaşılırken, Niğde Cumhuriyet Lisesi öğrencilerinin öğrenmelerinin ise yetersiz olduğu anlaşılmaktadır.

4.12. GÖZLEM BECERİLERİNİN ÖĞRENİLME DÜZEYİNİN OKULLARA GÖRE FARKLILAŞMA DURUMU

Gözlem becerilerini öğrenme düzeyinin okullara göre farklılaşma durumunu belirlemek için yapılan bağımsız gruplar t-testi ile elde edilen sonuçlar Tablo 24'de yer almaktadır.

Tablo 24: Gözlem Becerilerini Öğrenme Düzeyinin Okullara Göre Farklılaşma Durumu

Okul	N	\bar{x}	ss	t	sd	p
Niğde A. L.	50	41,80	13,91	1,643	98	,104
Niğde Cumhuriyet L.	50	37,10	14,67			

Tablodaki verilere göre, gözlem becerilerinin öğrenilme düzeyinin, okullar arasında anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmektedir ($p>.050$).

Niğde Anadolu Lisesi'nde gözlem becerilerinin öğrenilme düzeyi puan ortalaması 41,80 bulunurken bu rakam Niğde Cumhuriyet Lisesi'nde de 37,10 olarak belirlenmiştir. Her iki okul arasında belirleyici farklılıklar oluşmamakla birlikte gözlem becerileri öğrenmelerinin her iki okul öğrencileri için de yetersiz kaldığı anlaşılmaktadır.

4.13. COĞRAFI SORGULAMA BECERİLERİNİN ÖĞRENİLME DÜZEYİNİN OKULLARA GÖRE FARKLILAŞMA DURUMU

Her iki okul öğrencilerinin coğrafi sorgulama becerilerini öğrenme düzeyleri bakımından farklılaşmaları Tablo 25'de yer almaktadır.

Tablo 25: Coğrafi Sorgulama Becerilerini Öğrenme Düzeylerinin Okullara Göre Farklılaşma Durumu

Okul	N	\bar{x}	ss	<i>t</i>	sd	p
Niğde A. L.	50	28,40	25,90	2,711	98	,008
Niğde Cumhuriyet L.	50	16,00	19,37			

Tablodaki verilere göre coğrafi sorgulama becerilerinin öğrenilme düzeyi uygulama yapılan iki okul arasında anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($p<.050$).

Verilere göre, Niğde Anadolu Lisesi'nde coğrafi sorgulama becerilerini öğrenme düzeyi puan ortalaması 28,40 olarak belirlenirken, Niğde Cumhuriyet Lisesi'nde 19,37 olarak belirlenmiştir. Her iki okul öğrencilerinin de coğrafi sorgulama becerileri öğrenmeleri yetersiz düzeydedir. Ancak Niğde Cumhuriyet Lisesi

öğrencilerinin coğrafi sorgulama becerileri öğrenmelerinin Niğde Anadolu Lisesi öğrencilerinden daha yetersiz olduğu anlaşılmaktadır.

4.14. TABLO, GRAFİK ve DİYAGRAM HAZIRLAMA ve YORUMLAMA BECERİLERİNİN ÖĞRENİLME DÜZEYİNİN OKULLARA GÖRE FARKLILAŞMA DURUMU

Niğde Anadolu Lisesi ve Niğde Cumhuriyet Lisesi 9. sınıf öğrencilerinin, tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama becerilerini öğrenme düzeyleri bakımından farklılaşma durumlarını gösteren bağımsız gruplar t-testi sonuçları Tablo 26’da verilmiştir.

Tablo 26: Tablo, Grafik ve Diyagram Hazırlama ve Yorumlama Becerileri Öğrenme Düzeyinin Okullara Göre Farklılaşma Durumu

Okul	N	\bar{x}	ss	t	sd	p
Niğde A. L.	50	49,64	17,06	4,452	98	,000
Niğde Cumhuriyet L.	50	34,36	17,25			

Tablodaki verilere göre tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama becerilerinin öğrenilme düzeyi uygulama yapılan iki okul arasında anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($p < .050$).

Niğde Anadolu Lisesi öğrencilerinde tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama becerilerinin öğrenilme düzeyi puan ortalaması 49,64 olarak belirlenirken Niğde Cumhuriyet Lisesi’nde bu rakam 34,36 olarak belirlenmiştir. Buna göre; Niğde Anadolu Lisesi öğrencilerinin tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama becerilerini orta düzeyde öğrendikleri, Niğde Cumhuriyet Lisesi öğrencileri öğrenmelerinin ise yetersiz olduğu anlaşılmaktadır.

4.15. ZAMANI ALGILAMA BECERİLERİNİN ÖĞRENİLME DÜZEYİNİN OKULLARA GÖRE FARKLILAŞMA DURUMU

Zamanı algılama becerileri öğrenme düzeyinin okullara göre farklılaşma durumu Tablo 27’de yer almaktadır.

Tablo 27: Zamanı Algılama Becerilerini Öğrenme Düzeyinin Okullara Göre Farklılaşma Durumu

Okul	N	\bar{x}	ss	<i>t</i>	sd	p
Niğde A. L.	50	48,50	25,95	3,843	98	,000
Niğde Cumhuriyet L.	50	30,00	22,01			

Tablodaki verilere göre zamanı algılama becerilerinin öğrenilme düzeyi uygulama yapılan iki okul arasında anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($p < .050$).

Verilere göre, zamanı algılama becerileri öğrenme düzeyi puan ortalaması Niğde Anadolu Lisesi’nde 48,50 iken Niğde Cumhuriyet Lisesi’nde 30 olarak belirlenmiştir. Buna göre, zamanı algılama becerilerini, Niğde Anadolu Lisesi öğrencileri orta düzeyde öğrenirken Niğde Cumhuriyet Lisesi öğrencilerinin öğrenmelerinin yetersiz olduğu anlaşılmaktadır.

4.16. KANIT KULLANMA BECERİLERİNİN ÖĞRENİLME DÜZEYİNİN OKULLARA GÖRE FARKLILAŞMA DURUMU

Kanıt kullanma becerilerini öğrenme düzeylerinin okullara göre farklılaşma analizi ile elde edilen veriler Tablo 28’de verilmiştir.

Tablo 28: Kanıt Kullanma Becerileri Öğrenme Düzeyinin Okullara Göre Farklılaşma Durumu

Okul	N	\bar{x}	ss	t	sd	p
Niğde A. L.	50	34,58	23,42	-,011	98	,992
Niğde Cumhuriyet L.	50	34,64	32,35			

Tablodaki verilere göre, kanıt kullanma becerilerinin öğrenilme düzeyinin, okullar arasında anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmektedir ($p > .050$).

Kanıt kullanma becerilerini öğrenme düzeyi puan ortalaması, Niğde Anadolu Lisesi'nde 34,58 iken Niğde Cumhuriyet Lisesi'nde bu rakam 34,64 olarak belirlenmiştir. Her iki okul öğrencileri arasında kanıt kullanma becerilerini öğrenme düzeyleri arasında farklılık bulunmadığı anlaşılmaktadır.

4.17. DEĞİŞİM VE SÜREKLİLİĞİ ALGILAMA BECERİLERİNİN ÖĞRENİLME DÜZEYİNİN OKULLARA GÖRE FARKLILAŞMA DURUMU

Her iki okul öğrencilerinin, değişim ve sürekliliği algılama becerilerini öğrenme düzeyleri bakımından farklılaşması Tablo 29'da yer almaktadır.

Tablo 29: Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerilerini Öğrenme Düzeylerinin Okullara Göre Farklılaşma Durumu

Okul	N	\bar{x}	ss	t	sd	p
Niğde A. L.	50	41,00	18,04	6,220	98	,000
Niğde Cumhuriyet L.	50	18,00	18,92			

Tablodaki verilere göre değişim ve sürekliliği algılama becerilerinin öğrenilme düzeyi uygulama yapılan iki okul arasında anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($p<.050$).

Verilere göre, değişim ve sürekliliği algılama becerileri öğrenme düzeyi puan ortalaması, Niğde Anadolu Lisesi'nde 41 iken Niğde Cumhuriyet Lisesi'nde 18 olarak tespit edilmiştir. Her iki okul için de öğrenmeler yetersiz olmakla birlikte, Niğde Cumhuriyet Lisesi öğrencilerinin öğrenmelerinin 18'lik puan ortalaması ile Niğde Anadolu Lisesi öğrencilerine göre oldukça yetersiz olduğu anlaşılmaktadır.

BÖLÜM V

5. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde beceri düzeylerini belirleme testinin Bölüm IV’de verilen puan ortalamalarından yola çıkılarak, Niğde Anadolu Lisesi ile Niğde Cumhuriyet Lisesi’nde öğrenim gören 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya öğrenme beceri düzeyleri hakkında ulaşılan sonuca ve önerilere değinilecektir.

Araştırmanın esas konusunu oluşturan 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya öğrenme beceri düzeyleri, elde edilen veriler bakımından öncelikle öğrencilerin ürünleri ya da diğer bir deyişle eğitim sürecinin bir çıktısı olarak yoruma tabi tutulmaktadır. Ancak bu sonuca ulaşılmasında öğrenci salt olarak değerlendirilmekten öte, programın özellikleri ve öğretmen faktörü gibi diğer belirleyiciliği yüksek unsurlar da göz önünde bulundurulmaktadır.

5.1. TARTIŞMA ve SONUÇ

2009–2010 eğitim öğretim yılı sonunda coğrafya dersi konuları tamamen işlendikten sonra, varolan durumu ortaya çıkarmak amacıyla Niğde Anadolu Lisesi ile Niğde Cumhuriyet Lisesi’nde öğrenim gören 9. sınıf öğrencilerine uygulanan, 40 soruluk başarı testi iki farklı lisede olmak üzere 9. sınıfta öğrenim gören toplam 100 öğrenciye uygulanmış ve buna göre aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Araştırma problem durumuna esasen öncelikle 9. sınıf öğrencilerinin tüm coğrafya becerilerini öğrenme düzeyi araştırılmıştır. Buna göre, öğrencilerin coğrafya öğrenme beceri düzeyleri puan ortalaması 37,27 olarak bulunmuştur. Bu değer, ortaöğretim kurumlarında uygulanan 100'lük puan sistemi üzerinden değerlendirildiğinde oldukça düşük bir başarı düzeyi olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya becerilerini öğrenme düzeylerinin yetersiz olduğu sonucunu göstermektedir. Coğrafya becerilerini öğrenme düzeyleri bakımından ortaya çıkan bu yetersizlik öğrencilerin 40 soruluk başarı testine verdiği yanıtlar sonucunda ortaya çıkmıştır. Ancak sekiz ayrı beceriden biri olan arazi çalışma becerisi öğrencilerin bireysel çabalarından ziyade ders öğretmeninin arazi çalışmalarıyla öğrencilere kazandırabileceği bir beceridir. Oysa ki uygulama yapılan 100 öğrencinin tamamı herhangi bir arazi çalışmasına katılmadıklarını belirtmiştir. Ayrıca diğer beceriler için de öğrencilere uygun öğrenme ortamları hazırlanmalıdır. Örneğin öğrencilerin harita becerileri, tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama gibi becerilerinde de düşük başarı düzeylerinde oluşu bu gibi ihmalleri ve kayıtsızlıkları akla getirmektedir. Bu nedenle özellikle bu becerilerden hareketle diyebiliriz ki; öğrencilerin başarı düzeylerinin düşüklüğünde ders öğretmenlerinin ihmal ve yetersizlikleri, müfredatın ihmal gibi faktörler de etkilidir. Karadağ (2009) ise onuncu sınıf öğrencilerinin yalnızca % 21,9'unun 70 ve üzeri puan aldığını, öğrenme düzeyinin düşük olduğunu belirlemiştir. Elde ettiğimiz bulgularda Karadağ (2009)'ın bulguları ile örtüşmektedir. Uygulama yapılan iller ve okullar farklı olmasına rağmen yetersiz öğrenme düzeylerinin olduğu sonucuna ulaşılmışından dolayı, coğrafya dersi öğretim programı ve coğrafya öğretmenlerinin yeterliliğinin istenilen düzeyde olmadığı yorumu yapılabilir.

2. Araştırmanın birinci alt problemi olarak ele alınan, öğrencilerin harita becerilerini öğrenme düzeyleri başlığında ise harita becerilerini oluşturan 7 beceri ayrı ayrı puanlandırılmış ve bunların tamamı da harita becerilerini öğrenme düzeyi olarak değerlendirilmiştir. Bunlardan ilki olarak öğrencilerin harita üzerinde konum belirleme becerisini öğrenme düzeyi puan ortalamaları 55 olarak bulunmuştur. 55 puan ortalaması bu becerinin orta düzeyde öğrenildiğini göstermektedir. Oysa ki 9.

Sınıf Coğrafya Ders Kitaplarında (MEB, 2008) Harita Bilgisi ünitesinde yer alan konular öğrencilerin harita üzerinde konum belirleme becerisini edinmeleri açısından gerekli bilgileri içermektedir. Buna rağmen bu becerinin ancak orta düzeyde gerçekleştiği görülmektedir.

Diğer harita becerisi olan amacına uygun harita seçme becerisini öğrenme düzeyi puan ortalaması ise 74 olarak bulunmuştur. 100 puan üzerinde değerlendirmeye tabi tutulduğunda amacına uygun harita seçme becerisini öğrenme düzeyi yeterli görülebilmektedir. Bir önceki beceride olduğu gibi Harita Bilgisi ünitesinde bu beceriyi edinmeye yönelik aktarılan bilgilerin yeterli olduğu anlaşılmaktadır.

Taslak haritalar oluşturma becerisi öğrenme düzeyi puan ortalaması ise 28 olarak bulunmuştur. 28 puan ortalaması bu becerinin öğrenilme düzeyinin yetersiz olduğunu göstermektedir. Ancak, coğrafya dersi doğal sistemler öğrenme alanı içerisinde yer alan “bilgileri haritalara aktarmada kullanılan yöntem ve teknikleri kullanım amaçları açısından karşılaştırır” kazanımı diğer buna yakın kazanımlarla birlikte sağlıklı bir şekilde işlendiği takdirde öğrencilerin taslak haritalar oluşturma becerisini daha yeterli düzeyde edinmelerine imkan tanınabilmektedir. Bu nedenle bu becerinin öğrenme düzeyinin yetersizliğinde, öğrenci öğrenmeleriyle birlikte öğretmen yeterlilik durumu ve ders müfredatının bu tür kısa uygulamalara imkan tanıma durumu da devreye girmektedir. Taslak haritalar oluşturma ve fiziksel özellikleri tanımlama becerisini öğrenme düzeylerini belirlediği çalışmasında Koç (2008), sayısal alanda öğrenim gören öğrencilerin bu beceriyi öğrenme düzeyinin eşit ağırlık ve sözel alanda öğrenim gören öğrencilerden daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Alana yönelik yapılan bu ayırım ile 9. sınıf sonrasında öğrencilerin seçtikleri alana bağlı olarak coğrafya öğrenme beceri düzeylerinin farklılaştığı düşünülebilir.

Haritayı doğru şekilde yorumlama becerisini öğrenme düzeyi puan ortalaması 36,33 olarak bulunmuştur. Bu değer bu becerinin yetersiz düzeyde öğrenildiğini göstermektedir. Oysa ki, 9. sınıf coğrafya dersi müfredatında yer alan birçok kazanım harita kullanımı ile ilgili olarak “çıkarımlarda bulunur, ayırt eder,

yorumlarda bulunur” gibi ifadeler içermektedir. Yani içerikte bu beceriyi kazandırmaya yönelik yeterli ayrıntıya yer verildiği halde yeterli bir öğrenme gerçekleşmediği anlaşılmaktadır.

Bir diğer beceri olan harita üzerine bilgi aktarma becerisini öğrenme düzeyi puan ortalaması 62 olarak bulunmuştur. 62 puan ortalaması bu becerinin orta düzeyde öğrenildiğini göstermektedir. Harita bilgisi ünitesinde yer alan projeksiyonlar konusunda yeteri kadar harita üzerine bilgi aktarma durumundan söz edilmesine rağmen bu becerinin orta düzeyde öğrenilmiş olması öğrenci öğrenmelerinin ve öğretmen yeterliliklerinin sorgulanması gerektiği sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Mekansal dağılışı algılama becerisini öğrenme düzeyi puan ortalaması 50 olarak bulunmuştur. Bu değer bu becerinin orta düzeyde öğrenildiğini göstermektedir. Ancak, küresel ortam ülkeler ve bölgeler öğrenme alanı içerisinde yer alan “Haritalardan yararlanarak çeşitli coğrafi kriterlerle belirlenmiş bölgelerde bulunan ülkeleri ayırt eder” gibi mekansal dağılışı algılama becerisinin edinilmesini sağlayan kazanımlar doğru uygulandığı takdirde orta düzeyde bir öğrenme yerine daha yeterli bir öğrenme düzeyi sağlayabilirdi. Bu nedenle, içerikte yer verilmesine rağmen mekansal dağılışı algılama becerisini öğrenme düzeyinin orta düzeyde olması öğrencilerin öğrenme durumlarının ve öğretmen yeterliliklerinin uygun olmadığı sonucunu gözler önüne sermektedir.

Son harita becerisi olan, haritalardan yararlanarak hesaplamalar yapma becerisini öğrenme düzeyi puan ortalaması 49 olarak bulunmuştur. Buna göre öğrencilerin bu beceriyi yetersiz düzeyde öğrendiği anlaşılmaktadır. Oysa ki coğrafya ders kitabında hesaplamalara harita bilgisi ünitesinde yer verilmiş, buna rağmen öğrenme yeterli düzeye ulaşamamıştır. Bu durumun nedenleri ise öğrencilerin öğrenme yeterlilikleri, öğrenme ortamı ve öğretmen yeterlilik, ilgi ve alakası olarak ortaya çıkmaktadır.

Tüm bu alt becerilerden hareketle genel olarak 9. sınıf öğrencilerinin harita becerilerini öğrenme düzeyi puan ortalaması 50,68 olarak belirlenirken harita becerilerinin orta düzeyde öğrenildiği sonucuna ulaşılmıştır. Harita becerilerini

öğrenme düzeyi puan ortalamasını Koç (2008), Coğrafya Öğretim Programındaki Kazanımların Öğrencilerin Harita Beceri Düzeyleri Üzerine Etkisi adlı doktora tezinde 9. sınıf öğrencilerinin harita becerilerini öğrenme düzeyi puan ortalamasını 23,97 olarak belirlemiş ve 11. sınıf öğrencilerinden daha yüksek düzeyde öğrenme gerçekleştiğini belirtmiştir. Bu farklılığın oluşmasında uygulama yapılan okulların bulunduğu illerin, öğrenci profillerinin ve öğretmen niteliklerinin farklı oluşuyla ilişkili olduğu düşünülebilir.

3. Araştırmanın ikinci alt problemini oluşturan öğrencilerin gözlem becerilerini öğrenme düzeyini ölçmek için, on alt beceri ayrı ayrı ve tamamı gözlem becerileri olarak puanlandırılmıştır. Gözlem becerilerinden olay ve olgulara dikkat etme becerisini öğrenme düzeyi puan ortalaması 9 olarak bulunmuştur. Bulunan bu değer öğrenmenin oldukça yetersiz olduğunu göstermektedir. Aksine Üker (2009), olay ve olgulara dikkat etme becerisini ölçen soruya 9. sınıf öğrencilerinin % 81,9'unun doğru cevap verdiği sonucuna ulaştığını belirtmektedir.

Bir diğer beceri olan, olay ve olguları algılama becerisini öğrenme düzeyi puan ortalaması 52 olarak bulunmuştur. 100 üzerinden 52 puan ortalaması öğrenmenin orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Üker (2009)'de benzer çalışmasında aynı beceriyi ölçen soruya 9 sınıf öğrencilerinin % 50,6'sının doğru cevap verdiğini belirtmiştir.

Olay ve olguları tanımlama becerisini öğrenme düzeyi puan ortalaması 72,5 olarak bulunmuştur. Bu değerle öğrenmenin yeterli düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. Ancak Üker (2009), 9. ve 12. sınıf öğrencilerini karşılaştırarak yaptığı çalışmasında bu becerinin dört yıllık eğitim öğretim süreci sonunda gerçekleşmediği sonucuna ulaşmıştır.

Diğer gözlem becerisi, olay ve olguların neden ve sonuçlarını açıklama becerisini öğrenme düzeyi puan ortalaması 16 olarak bulunmuş, öğrenmenin yetersiz olduğu anlaşılmıştır. Aksine Üker (2009), 9.sınıf öğrencilerinin % 24,1'inin, 12. sınıf

öğrencilerinin % 42,2'sinin doğru yanıtladığı olay ve olguların neden ve sonuçlarını açıklama becerisini ölçen soruyla dört yıllık eğitim öğretim süreci sonunda becerinin çok iyi derece gerçekleştiği sonucuna ulaştığını belirtmiştir.

Olay ve gözlemlediklerinin nedenlerini sorgulayıp sonuçlarını tahmin edebilme becerisini öğrenme düzeyi puan ortalaması 31 olarak bulunurken öğrenmenin yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bir diğer gözlem becerisi olan, olay ve olgular arasında ilişkiler kurabilme, benzer ve farklı yönlerini ortaya koyma becerisini öğrenme düzeyi puan ortalaması 50 olarak bulunmuştur. Bu değer öğrenmenin orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Üker (2009), ise aynı becerinin dört yıllık bir eğitim öğretim süreci sonunda gerçekleşmediği sonucunun elde ettiğini belirtmektedir.

Gözlediklerini kaydetme ve aktarma becerisini öğrenme düzeyi puan ortalaması 24 bulunurken öğrenmenin yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Diğer bir gözlem becerisi, gözlediklerini daha önce öğrendikleri ile karşılaştırabilme ve bağdaştırabilme becerisini öğrenme düzeyi puan ortalaması 59 öğrenme düzeyi ise orta olarak bulunmuştur. Oysa ki Üker (2009), aynı beceri için liselerde dört yıllık eğitim öğretim süreci sonunda öğrenmenin gerçekleşmediği sonucuna ulaştığını aktarmaktadır.

Gözlediklerini araştırmalarında veya gelecekle ilgili planlamalar yapmak için kullanabilme becerisini öğrenme düzeyi puan ortalaması 34 olarak bulunmuştur. Bu değer öğrenmenin yetersiz olduğunu göstermektedir. Ancak Üker (2009), aynı becerinin dört yıllık lise öğrenimi sonunda çok iyi derecede öğrenildiği sonucuna ulaşmıştır.

Üker'in çalışmasını İstanbul'da bulunan liselerde uyguladığı düşünülürse beceri öğrenme düzeyilerindeki farklılığın uygulama yapılan iller ve okullar ile ilişkili olduğu düşünülebilir.

Son gözlem becerisi olan, benzer olaylarla ilişkilendirme ve tekrar aynı olayla karşılaştığında ne yapması gerektiğine yönelik davranış geliştirme becerisini öğrenme düzeyi puan ortalaması 47 olarak bulunurken, öğrenmenin orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Genel olarak gözlem becerilerini öğrenme düzeyi puan ortalaması ise 39,45 olarak belirlenmiştir. 39,45'lik bu değer öğrenmenin yeterli düzeyde gerçekleşmediğini göstermektedir.

Tüm gözlem becerileri değerlendirildiğinde, on alt becerinin altı tanesinin yetersiz düzeyde öğrenildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bunların daha çok olay ve olgulara yönelik beceriler olduğu dikkat çekmektedir. Oysa ki gözlem becerileri öğrencilerin doğru bakış açısını yakalamaları adına son derece gereklidir. Bu gereklilik ancak olay ve olgulara yaklaşma biçimiyle ve onları sorgulayıcı gözlem becerisini edinme ile gerçekleştirilebilir. Gözlem becerilerini öğrenme düzeyinin yetersiz oluşu, program içerisinde harita becerileri kadar fazla yer verilmeyişi ve şüphesiz gözlem yapma olanağı sağlamayan ders öğretmenleri faktörlerinin bir araya gelişi gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır denilebilir.

4. Araştırmanın üçüncü alt problemini arazi çalışma becerilerini öğrenme düzeyi oluşturmaktadır. Ancak öğrencilerin bu beceriyi öğrenme düzeyleri, öğrenciler hiç arazi çalışmasına katılmadıkları için ölçüm yapılmamış ve puan ortalaması oluşturulamamıştır (0). Coğrafya dersi adından da hareketle doğaya yönelik bir ders olduğu için arazi ve gezi gözlem çalışmalarına sıklıkla yer verilmesi gerekmektedir. Ancak öğretim programında yer almasına rağmen ders öğretmenlerinin öğrencilerine arazi çalışma becerilerini kazandırma amacına yönelik herhangi bir uygulama yapmadıkları anlaşılmaktadır. Bu nedenle uygulama yapılan 100 öğrencinin hiçbiri arazi çalışma becerilerini öğrenmemiştir.

5. Dördüncü alt problem olan öğrencilerin coğrafi sorgulama becerilerini öğrenme düzeyi beş alt beceri ve bunların toplamında coğrafi sorgulama becerisi olarak

ölçülmüştür. Bunlardan ilk olarak konu veya problemin farkına varma becerisini öğrenme düzeyi puan ortalaması 25 olarak bulunmuştur. Bu durum öğrenmenin yetersiz olduğunu göstermektedir. Oysa ki Üker (2009), aynı becerinin lise öğretimi sonunda çok iyi derecede gerçekleştiği sonucuna ulaşmıştır.

Konu veya problemi tanımlama ve açıklama becerisini öğrenme düzeyi puan ortalaması 39 olarak bulunurken öğrenmenin yetersiz olduğu anlaşılmaktadır. Elde edilen bu sonucun aksine Üker (2009), çalışmasında öğrencilerin lise öğrenimi sonunda bu beceriyi çok iyi derecede öğrendiklerini belirtmektedir.

Diğer bir coğrafi sorgulama becerisi olan, konu veya problemi analiz etme ve yorumlama becerisini öğrenme düzeyi puan ortalaması 10 olarak bulunmuştur. Bu değer öğrenmenin oldukça yetersiz olduğu sonucunu vermektedir. Oldukça düşük bir öğrenme düzeyi elde edilen bu beceri için Üker (2009), 9. sınıf öğrencilerinin % 49,4'lük, 12. sınıf öğrencilerinin % 85,5'lik doğru cevap oranı ile çok iyi derecede öğrenildiğini ifade etmektedir.

Gelecekle ilgili tahminlerde bulunma ve karar verme becerisini öğrenme düzeyi puan ortalaması 23 olarak bulunmuştur. 23 puan değeri öğrenmenin yetersiz olduğunu göstermektedir. Aynı beceri için Üker (2009), lise öğrenimi sonunda çok iyi derecede gerçekleşmiştir sonucuna ulaşmıştır.

Son olarak, kişisel çıkarımlarda bulunarak değerlendirmeler yapma ve yargılara varma becerisini öğrenme düzeyi puan ortalaması 14 olarak bulunurken öğrenmenin oldukça yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu düşün değerin aksine Üker (2009), lise öğrenimi sonunda öğrencilerin bu beceriyi çok iyi derecede öğrendiklerini belirtmiştir. Bulgulardaki bu farklılığın çalışma yapılan okul, öğretmen ve öğrenci profillerindeki farklılıktan kaynaklandığı düşünülebilir.

Coğrafi sorgulama becerilerini öğrenme düzeyi puan ortalaması toplamda 22,20 olarak belirlenmiştir. Bu değer öğrenmenin yetersiz olduğu sonucunu vermektedir.

Coğrafi sorgulama becerileri 22,20'lik yetersiz puan ortalamasıyla, programın gerçekleşmediği göstergelerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm diğer becerilerden daha farklı olarak coğrafi sorgulama becerileri, tam anlamıyla öğrencilere çok yönlü yaklaşım kazandırma adımı olarak nitelendirilebilir. Diğer becerilerdeki bilgi alışverişinden ziyade kişisel beceri olarak niteleyebileceğimiz bu becerileri, öğrencilerin yeterli düzeyde öğrenmemesi daha çok, programda yeterli ilişkilendirme yapıldığı için öğrenci ve öğretmen yeterliliklerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

6. Araştırmanın beşinci alt problemi olan öğrencilerin tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama becerileri alt becerilerine göre ayrı ayrı ve toplam olarak puanlandırılmıştır. Elde edilen verilere göre, uygun veri seçimi ve sınıflandırılması becerisini öğrenme düzeyi puan ortalaması 54 olarak bulunmuştur. Öğrenmenin orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılırken aynı beceri için Üker (2009), % 34,1'lik doğru cevap oranı elde etmiş ve öğrenmenin yetersiz olduğunu belirlediğini belirtmiştir.

Verilere uygun tablo, grafik ve diyagram oluşturma becerisini öğrenme düzeyi puan ortalaması 59 olarak bulunurken öğrenmenin orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bir diğer beceri olan, konuyla ilgili fotoğraflar kullanma ve ilişkilendirme becerisini öğrenme düzeyi puan ortalaması 41, öğrenme düzeyi yetersiz olarak bulunmuştur. Aksine Üker (2009), lise öğrenimi sonunda bu becerinin orta derecede gerçekleştiğini aktarmaktadır.

Kesitler oluşturma becerisinin 1 puan ortalamasıyla hiç öğrenilmemiş olduğu anlaşılmaktadır. 9. sınıf öğrencilerinde gerçekleşmeyen bu beceri için Üker (2009), lise öğrenimi sonunda çok iyi derecede öğrenildiği sonucunu elde etmiştir. Bulgulardaki bu tezatlığın, öğrenci, okul profillerindeki farklılıktan kaynaklanabileceğinin yanı sıra ders öğretmenlerinin konuya hakimiyeti ile ilişkili olduğu düşünülebilir.

Diğer becerilerden, tablo, grafik ve diyagramları yorumlama becerisini öğrenme düzeyi puan ortalaması 21 olarak bulunmuştur. Bu değer öğrenmenin yetersiz olduğunu göstermektedir. Aksine aynı beceri için Üker (2009), 9. sınıflarda % 20,5'lik ve 12. sınıflar için % 79,5'lik doğru cevap oranıyla lise öğrenimi sonunda çok iyi derecede gerçekleştiğini belirtmektedir. Belirlenen bu farklılıktan yola çıkarak 9. sınıf sonrasında öğrencilerin bazı coğrafya becerilerini öğrenme düzeyinde olumlu gelişmeler göstermektedir denilebilir.

Son olarak, tablo, grafik ve diyagramları karşılaştırarak sentezleme becerisini öğrenme düzeyi puan ortalaması 76 olarak bulunurken öğrenmenin yeterli düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Genel olarak bakıldığında ise, tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama becerisini öğrenme düzeyi puan ortalaması 42 olarak belirlenmiştir. Bu değer öğrenmenin yetersiz olduğunu göstermektedir.

Tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama becerileri, sadece coğrafya dersi değil birçok bilim alanında verileri kolaylıkla anlamayı sağlayabilecek becerilerdir. Ancak 9. sınıf öğrencilerinin bu beceriyi de yeterli düzeyde öğrenmediği görülmüştür. Bunun nedenleri olarak ise, ders kitaplarında bu görsellere yer verilmesine rağmen, onları okuma, anlama yöntemlerine dair gerekli ön bilgilendirmelerin yapılmayışı görülebilir.

7. Altıncı alt problem olan öğrencilerin zamanı algılama becerilerini öğrenme düzeyi dört alt beceri ve genel toplam olarak puanlandırılmıştır. Buna göre, jeolojik süreçlere ait zaman algısı becerisini öğrenme düzeyi puan ortalaması 11 olarak bulunmuştur. 11 puan değeri öğrenmenin oldukça yetersiz olduğunu göstermektedir. Oysa ki Üker (2009), aynı beceri için lise öğrenimi sonunda normal derecede gerçekleştiği sonucunu elde etmiştir.

Yıllık, mevsimlik ve günlük süreçlerle ilgili zaman algısı becerisini öğrenme düzeyi puan ortalaması 31 olarak bulunurken öğrenmenin yetersiz olduğu sonucu elde edilmiştir. Aynı beceri için ise Üker (2009), 9.sınıflar için % 24,1'lik, 12. sınıflar için % 38,6'lık doğru yanıt oranı ile öğrenmenin iyi derecede gerçekleştiğine yönelik bir sonuç elde etmiştir.

Diğer becerilerden, tarihi süreçler ile ilgili zaman algısı becerisini öğrenme düzeyi puan ortalaması 72 olarak bulunmuştur. Bu değerle öğrenmenin yeterli düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. Aksi olarak Üker (2009), lise öğrenimi sonunda bu becerinin gerçekleşmediği sonucuna ulaştığını belirtmektedir.

Son olarak, ekolojik döngüler ile ilgili zaman algısı kazandırılır becerisini öğrenme düzeyi puan ortalaması 43 olarak bulunurken öğrenmenin yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Zamanı algılama becerilerini öğrenme düzeyine toplam olarak bakıldığında 39,25'lik puan ortalamasıyla öğrenmenin yetersiz olduğu sonucu elde edilmiştir.

Zamanı algılama becerileri tıpkı kanıt kullanma becerilerinde olduğu gibi bilgi aktarımından ziyade öğrencilere bakış açısı geliştirme şeklinde aktarılacak becerilerdir. Ancak ders programında becerilerle kazanımların ilişkilendirilmesinde zamanı algılama becerilerinin diğer becerilerden daha az kazanımla ilişkilendirildiği görülmektedir. Bu nedenle bu becerilerin yeterli düzeyde öğrenilememesi nedeni olarak programda yeterli şekilde yer verilemeyişi gösterilebilir.

8. Araştırmanın yedinci alt problemi olan kanıt kullanma becerilerini öğrenme düzeyi de diğer becerilerde olduğu gibi alt becerileri ve genel toplamın puanlandırılması ile ölçüme tabi tutulmuştur. Elde edilen verilere göre, jeolojik süreçlere ait fosil, taş veya tektonik vb. bir doğa unsurunu kanıt olarak kullanma becerisini öğrenme düzeyi puan ortalaması 49 olarak bulunmuştur. Bu değer öğrenmenin orta düzeyde olduğunu göstermektedir.

İklim süreçlerine ait kanıt kullanma becerisini öğrenme düzeyi puan ortalaması 13 olarak bulunurken öğrenmenin oldukça yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu sonucun aksine Üker (2009), lise öğrenimi sonrasında bu becerinin çok iyi derecede öğrenildiği sonucunu elde etmiştir. Bulgularda bu farklılığın öğrenci, öğretmen profillerindeki farklılıktan kaynaklandığı düşünülebilir.

Son olarak, tarihi, sosyal, ekonomik ve politik olay ve olgulara ait kanıt kullanma becerisini öğrenme düzeyi puan ortalaması 42 olarak bulunmuştur. 42 puan ortalaması ile öğrenmenin yetersiz olduğu anlaşılmaktadır. Üker (2009) ise aynı beceri için lise öğrenimi sonunda çok iyi derecede gerçekleşmiştir sonucuna ulaştığını belirtmektedir.

Tümüyle, öğrencilerin kanıt kullanma becerilerini öğrenme düzeyi puan ortalaması 34,67 olarak belirlenmiştir. Bu değer öğrenmenin yetersiz olduğunu göstermektedir.

Kanıt kullanma becerilerinin ders programında kazanımlarla yeterli düzeyde ilişkilendirildiği halde yeterli düzeyde öğrenilememesi diğer etkenleri ön plana çıkarmaktadır. Dolayısıyla kazanımların etkili bir şekilde aktarılamadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle kanıt kullanma becerilerinin yeterli öğrenilememesinin nedeni olarak ders öğretmenlerinin konuya hakimiyetleri ve yeterlilikleri görülebilir.

9. Son beceri olan değişim ve sürekliliği algılama becerilerinin öğrenilme düzeyini belirlemek için de aynı yönteme başvurulmuştur. Alt becerilerinden ilki olan, benzerlik ve farklılıkları bulma becerisini öğrenme düzeyi puan ortalaması 43 olarak bulunmuştur. Bu değer öğrenmenin yetersiz olduğu sonucunu vermektedir.

Zamanla oluşan değişim ve sürekliliği algılama becerisini öğrenme düzeyi puan ortalaması 11 bulunurken öğrenmenin oldukça yetersiz olduğu anlaşılmaktadır. Aksi olarak Üker (2009), bu becerinin lise öğrenimi sonunda çok iyi derecede öğrenildiği sonucuna ulaşmıştır. Oluşan bu tezat yönlü farklılığın nedeni olarak ise uygulama yapılan il, okul, öğrenci ve öğretmen farklılıkları olduğu düşünülebilir.

Mekandaki değişim ve sürekliliği algılama becerisini öğrenme düzeyi puan ortalaması 16 olarak bulunmuştur. Bu değerle öğrenmenin oldukça yetersiz olduğu anlaşılmaktadır. Aynı beceri için Üker (2009) lise öğrenimi sonunda çok iyi derecede gerçekleştiğine yönelik bulgular elde ettiğini belirtmektedir.

Son olarak, coğrafi süreçlerdeki değişim ve sürekliliğin nedenlerini sorgulama becerisini öğrenme düzeyi puan ortalaması 48 olarak bulunmuş ve bu değerle öğrenmenin orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Üker (2009) ise bu beceri için lise öğrenimi sonunda çok iyi derecede gerçekleştiği sonucunu elde etmiştir.

Sonuç olarak, öğrencilerin değişim ve sürekliliği algılama becerilerini öğrenme düzeyi puan ortalaması 29,50 olarak belirlenmiştir. Bu değerle öğrenmenin yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Değişim ve sürekliliği algılama becerileri de diğer beceriler gibi yeterli düzeyde öğrenilememiştir. Ancak ders programında bu becerilerin yeterli düzeyde kazanımla ilişkilendirildiği belirlenmiştir. Buna rağmen öğrenmenin yeterli düzeyde gerçekleşmemesi öğrencilerin öğrenme durumları ve öğretmen nitelikleri ile ilişkilendirilebilir.

10. Niğde Anadolu Lisesi ve Niğde Cumhuriyet Lisesi öğrencileri arasındaki beceri öğrenme düzeylerine yönelik karşılaştırmada aşığıdaki sonuçlar elde edilmiştir;

- Coğrafya öğrenme beceri düzeyleri bakımından iki okul arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Niğde Anadolu Lisesi öğrencilerinin Niğde Cumhuriyet Lisesi öğrencilerinden daha başarılı olduğu anlaşılmıştır.
- Öğrencilerin harita becerilerini öğrenme düzeyleri bakımından da anlamlı bir farklılaşma olduğu sonucu elde edilmiştir. Niğde Anadolu Lisesi öğrencileri harita becerilerini öğrenme düzeyi olarak Niğde Cumhuriyet Lisesi öğrencilerinden daha yüksek başarı göstermişlerdir.

- Gözlem becerilerini öğrenme düzeyi bakımından her iki okul öğrencileri arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Her iki okul öğrencilerinin de yeterli düzeyde öğrenmeleri olmamasına rağmen ortalama puan bazında Niğde Anadolu Lisesi öğrencilerinin Niğde Cumhuriyet Lisesi öğrencilerine oranla az da olsa daha yüksek başarı göstermişlerdir.
- Coğrafi sorgulama becerilerini öğrenme düzeyi bakımından her iki okul öğrencileri arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Bu farklılığa göre Niğde Anadolu Lisesi öğrencileri Niğde Cumhuriyet Lisesi öğrencilerine göre daha başarılı bulunmuştur.
- Tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama becerilerini öğrenme düzeyleri bakımından iki okulun öğrencileri birbirlerinden anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadırlar. Diğer becerilerde olduğu gibi bu Niğde Anadolu Lisesi öğrencilerinin öğrenmeleri Niğde Cumhuriyet Lisesi öğrencilerine oranla daha yüksek düzeyde gerçekleşmiştir.
- Her iki okul öğrencileri zamanı algılama becerilerini öğrenme durumları bakımından anlamlı bir farklılık göstermektedirler. Bu farklılığa göre Niğde Anadolu Lisesi öğrencileri Niğde Cumhuriyet Lisesi öğrencilerine göre daha başarılı bulunmuşlardır.
- Kanıt kullanma becerilerini öğrenme düzeyleri bakımından her iki okul öğrencileri arasında anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir. Her iki okul öğrencilerinin birbirlerine oldukça yakın başarı düzeylerinde oldukları belirlenmiştir.
- Son olarak değişim ve sürekliliği algılama becerilerini öğrenme düzeyleri bakımından her iki okul öğrencileri birbirlerinden anlamlı düzeyde farklılaşmaktadırlar. Bu farklılaşmaya göre Niğde Anadolu Lisesi öğrencileri Niğde Cumhuriyet Lisesi öğrencilerinden daha başarılı bulunmuşlardır.

Niğde Anadolu Lisesi ve Niğde Cumhuriyet Lisesi öğrencileri arasında coğrafya öğrenme beceri düzeyleri bakımından genel olarak anlamlı bir farklılık durumu belirlenmiştir. Bu farklılığın nedeni olarak ise Anadolu Lisesi ve Düz Lise farklılaşması ile sosyokültürel yapılarındaki farklılık olduğu söylenebilir. Oysa

Karadağ (2009) aksine, coğrafya öğrenme beceri düzeyleri ile okul türü arasında bir farklılık olmadığını belirlemiştir. İstanbul Abdurrahman Nermin Bilimli Endüstri Meslek Lisesi ve İstanbul Bağcılar Endüstri Meslek Lisesi'nde yapılan çalışmada okul ile başarı düzeyi arasında anlamlı bir ilişki belirlenmemiştir. Bunun aksine çalışmamızda okullar arasında anlamlı bir farklılık elde edilmiştir. Karadağ (2009) ile farklı sonuçlara ulaşılmasında incelenen okul türlerindeki farklılığın etken olduğu düşünülebilir.

5.2. ÖNERİLER

Coğrafya öğrenme beceri düzeylerini belirleme amaçlı yapılan bu çalışmada öğrenme durumlarına herhangi bir müdahale yapılmamış ve varolan durum belirlenmeye çalışılmıştır. Bu nedenle olağan haliyle işleyen duruma dair bir sonuç elde edildiği aşıkardır.

Elde edilen sonuçlar eğitim sistemimizin program, öğretmen, öğrenci veya diğer faktör ya da süreçlerinden kaynaklanan problemler olabileceğini göstermektedir. Bu nedenle 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya becerilerini daha iyi öğrenmeleri için araştırmadan hareketle aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

- Araştırma 2005 yılında yenilenen ders programı içeriğine göre sürdürülmüştür. Olumsuz sonuçlardan ötürü programın içerdiği beceriler ve bunların kazanımlarla ve konularla ilişkilendirilmelerinde değişikliklere gidilebilir.
- MEB'in belirlediği ders programları öğretmen yetiştiren eğitim fakültelerinin programlarıyla entegre edilmelidir. Öğretmenler ancak böylelikle içerikteki bilgi ve becerileri öğrenip aktarabileceklerdir.
- Coğrafya öğrenme becerilerinin öğrencilerde gelişmesi için öğrencilerin bireysel özellikleri de dikkate alınarak öğrenme yaşantıları planlanmalıdır. Öğrenciler kendilerine oluşturulacak imkanları değerlendirebilecek niteliklere

sahiptirler. Bu süreçte onlara rehberlik etmek öğretmenler için yapılabilecek bir öneridir.

- Coğrafya tümüyle soyut bilgiler içeren bir ders değildir. Bu nedenle öğrenme sürecinde bu avantajdan olabildiğince yararlanılmalıdır. Bu da ancak yerinde gözlem ve araştırma çalışmaları gibi etkinliklerle sağlanabilir. Bu bakımdan hem ders programının gözden geçirilmesi önerilebilir hem de öğretmenlerin çevrelerinde bulunan bu imkanları değerlendirmeleri önerilebilir.
- Arazi çalışmaları coğrafya öğretiminde büyük önem taşır. Bu konuda ders öğretmenlerine büyük rol düşmektedir. Öğrencilere arazi çalışma becerisi kazandırmak için öğretmenler onlara mutlaka arazi incelemesi deneyimini yaşatmalıdırlar.
- Bu çalışma tüm coğrafya becerilerini kapsamaktadır. Bu alanda yapılacak diğer çalışmalar tek tek beceriler halinde, mikro halde gerçekleştirilebilir. Ayrıca farklı öğretim yöntemleri ile becerilerin kazandırılabilirliği araştırılabilir.

KAYNAKÇA

BAYDİL, E. (2002), *Coğrafyaya Giriş*, Ankara: Pegema Yayıncılık.

BEDNARZ, S. W. & et. al. (1994). Bednarz v.d.: National Geography Standarts. Washington, D. C: National Geographic Society. Report No: ISBN-0-7922-2775

DEMİRALP, N. (2006), “Coğrafya Öğretiminde Gösteri Yöntemi Kullanılarak Harita ve Küre Kullanım Becerilerinin Geliştirilmesi”, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

DEMİRCİ, A. (2006), “Coğrafya Öğretiminde Coğrafi Sorgulama Becerisinin Geliştirilmesi ve Kullanımı” , *Marmara Coğrafya Dergisi*, s. 14, s. 61-80.

DOĞANAY, H. (2002), *Coğrafya Öğretim Yöntemleri*, Erzurum: Aktif Yayınevi.

GÜNER, İ. (2007), *Coğrafyanın Gelişimi* (Ed: Koca, K. ve Yazıcı, H.), Genel Coğrafya Yeni YÖK Kur Tanımına Uygun, Ankara: Pegema Yayıncılık.

GÜNGÖRDÜ, E. (2002), *Eğitim Fakülteleri İçin Coğrafyada Öğretim Yöntemleri İlkeler ve Uygulamalar*, Ankara: Nobel Yayıncılık

HARTE J. ve DUNBAR C. (1994), *Skills In Geography*, Cambridge University Press.

KARABAĞ, S. ve ŞAHİN S. (2007), *Kuram ve Uygulamada Coğrafya Eğitimi*, Ankara: Gazi Kitapevi.

KARADAĞ, O. (2009), “Endüstri Meslek Liselerinde Onuncu Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Öğrenme Beceri Düzeyleri ve Etkili Olan Faktörler”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

KARASAR, N. (2008), *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

KOÇ, H. (2008), “Coğrafya Öğretim Programındaki Kazanımların Öğrencilerin Harita Beceri Düzeyleri Üzerine Etkisi”, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

MEB, (2005), *Coğrafya Dersi Öğretim Programı*, Ankara: MEB. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları.

MEB, (2008), *Ortaöğretim Coğrafya Ders Kitabı 9*, Ankara: MEB. Yenigün Matbaacılık.

ÜKER, H. (2009), “Coğrafya Öğretiminde, Kazandırılması Gereken Becerilerin Gerçekleşme Düzeyinin, Öğrenciler Açısından İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

<http://www.cografyam.org/tanim.htm>, 15.01.2010.

EKLER

EK I: Başarı Testi

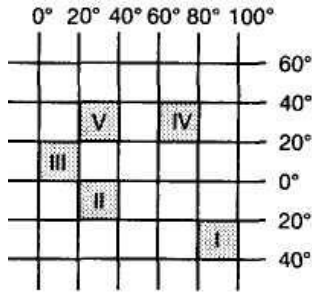
Adı – Soyadı:

Sevgili öğrenciler,

Bu test coğrafi becerilerinizi ölçme amacıyla hazırlanmıştır. Vereceğiniz yanıtlar hiçbir şekilde notlarınızı etkilemeyecektir. Bu nedenle soruları hiçbir endişeye kapılmadan ve boş bırakmadan yanıtlayınız. Hepinize göstereceğiniz samimiyetten dolayı şimdiden teşekkür ederim.

İsa SOYDABİRCAN
Niğde Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

1. Harita üzerinde konum belirleme

Yukarıda koordinatları verilen taralı alanlardan hangisinde Türkiye topraklarının bir bölümü yer alır?

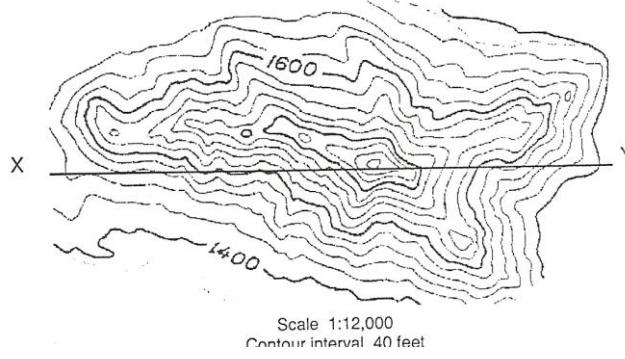
- a) I b) II c) III d) IV e) V

2. Amacına uygun harita seçme

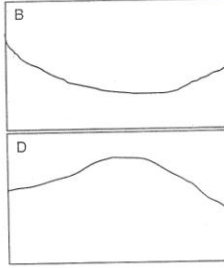
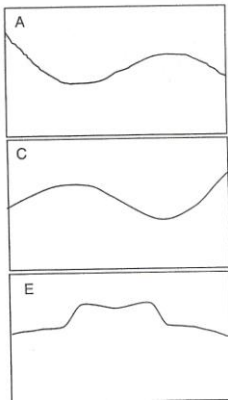
Haritalar kullanım amacına göre çeşitlere ayrılırlar. Aşağıdaki haritaların hangisinden yararlanılarak bir yolun eğimi bulunabilir?

- a) Topografya haritaları
b) Turizm haritaları
c) Beşeri haritalar
d) Nüfus haritaları
e) Siyasi haritalar

3. Taslak haritalar oluşturma

Yukarıdaki topografik haritaya göre, aşağıdaki hangi profil X ve Y arasındaki topografyayı gösterir?

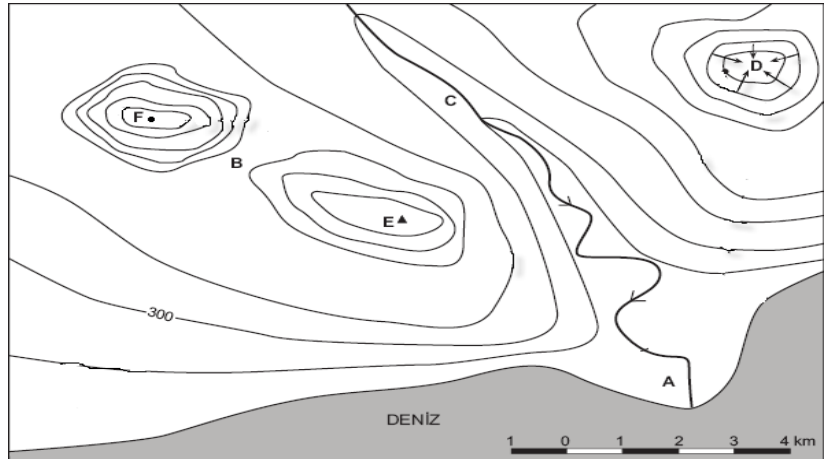

- a) A
- b) B
- c) C
- d) D
- e) E

4. Haritayı doğru şekilde yorumlama

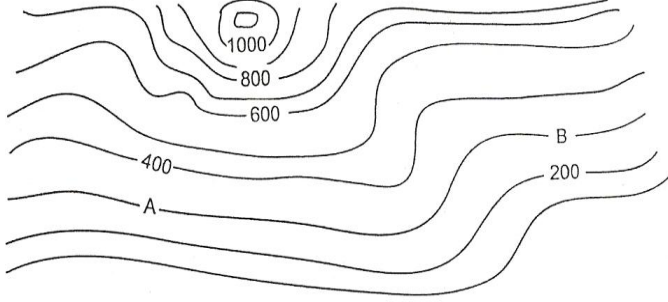
Aşağıdaki İzohips haritasında harflerle gösterilen yerlerde, hangi yeryüzü şekilleri gösterilmektedir?

- A:
- B:
- C:
- D:
- E:
- F:

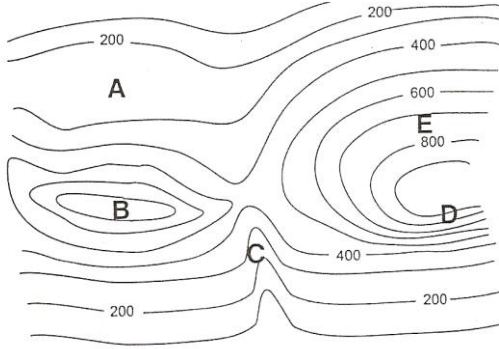
5. Harita üzerine bilgi aktarma

Aşağıdaki haritada, A ve B yükseltmeleri nasıldır?

- a) A noktası B noktasından yüksektir.
- b) B Noktası A noktasından yüksektir.
- c) A ve B aynı yüksekliktedir.
- d) A noktası B noktasından daha engebelidir.
- e) Yükselteleri hesaplanamaz.

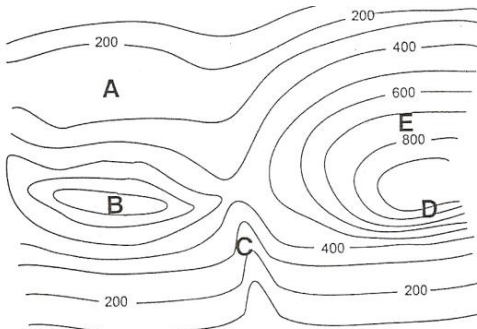
6. Mekânsal dağılışı algılama

A ile B arasında yürüyorsanız:

- a) Yokuş yukarı
- b) Yokuş aşağı
- c) Yokuş yukarı sonra yokuş aşağı
- d) Yokuş aşağı sonra yokuş yukarı
- e) Eğimsiz bir yol izlenir

7. Haritalardan yararlanarak hesaplamalar yapma

Hangi harf en yüksektir?

- a) A
- b) B
- c) C
- d) D
- e) E

8. Olay ve Olgulara Dikkat Etmek

Ay'ın ve Güneş'in çekim gücüne bağlı olarak yeryüzündeki suların yükselip-alçalması olayına gel-git denir. Aşağıdakilerden hangisi Türkiye kıyılarında bu olayın etkili olmadığına bir kanıttır?

- a) Kıyıların sığ olması
- b) Kıyılarımızda koy, körfez sayısının fazla olması
- c) Kıyılarımızda falezlerin bulunması
- d) Kıyılarımızda delta ovalarının bulunması
- e) Doğal limanların fazla olması

9. Olay ve Olguları Algılama

Matematik konumları farklı üç ayrı yörede de kaplıca ve şifalı suların bulunması bu yörelerin hangi bakımdan benzer olduğunu kanıtlar?

- a) Yer yapısı
- b) İklimleri
- c) Yer şekiller
- d) Yağış miktarı
- e) Maden yatakları

10. Olay ve Olguları Tanımlama

a) Yeryüzünde en çok yıkıma sebebiyet veren ve yeryüzündeki depremlerin %90'ından fazlasını oluşturan deprem çeşididir.

b) Karaya yakın bir adanın kıyı oku ile karaya bağlanması üzerine oluşan şekle denir.

11. Olay ve Olguların Neden ve Sonuçları

Aşağıdakilerden hangisi sadece özel konumla açıklanır?

- a) Türkiye'de mevsimlerin belirgin olması
- b) Denizlerdeki tuzluluk oranının kutuplara doğru gidildikçe azalması
- c) Ekvator'da gece- gündüz süresinin yıl boyunca eşit olması
- d) Kıyılardan iç kısımlara gidildikçe sıcaklık artması
- e) Kalıcı kar sınırının kutuplarda deniz seviyesinden başlaması

12. Olay ve Gözlemlediklerinin Nedenlerini Sorgulayıp Sonuçlarını Tahmin Edebilme

Taşımacılığa elverişli olan bir akarsu için aşağıdakilerden hangisi kesin olarak söylenemez?

- a) Yatak eğiminin az olduğu
- b) Enerji potansiyelinin düşük olduğu
- c) Denge profiline ulaştığı
- d) Rejiminin düzenli olduğu
- e) Debisinin fazla olduğu

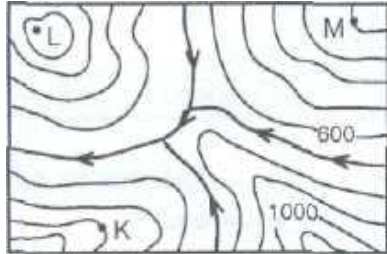
13. Olay ve Olgular Arasında İlişkiler Kurabilme, Benzer ve Farklı Yönlerini Ortaya Koyabilme

<u>Yıllık sıc. ort. °C</u>	<u>Kentler</u>
11.0	Eskişehir
13.0	Ankara
6.0	Erzurum

Yukarıda belirtilen kentlerin yaklaşık aynı enlemde olmasına karşılık sıcaklık değerlerinin farklılık göstermesinin temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Güneş ışınlarının gelme açısı
- b) Dağların uzanışı
- c) Yükselti
- d) Denize uzaklık
- e) Yağış rejimi

14. Gözlediklerini Kaydetme ve Aktarma

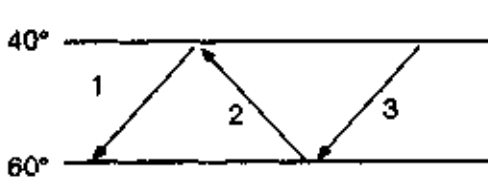

Yandaki izohips haritasında verilen K, L, M noktalarının yükselteleri ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- a) $M > L > K$
- b) $K > L > M$
- c) $M > K > L$
- d) $L > M > K$
- e) $L > K > M$

15. Gözlediklerini Daha Önce Öğrendikleri ile Karşılaştırabilme ve Bağdaştırabilme

Dünya'nın şekline bağlı olarak Ekvator çevresinin sıcak, Kutuplar çevresinin soğuk olduğu düşünülürse ok yönünde esen rüzgârlar sıcaklığı nasıl etkiler?

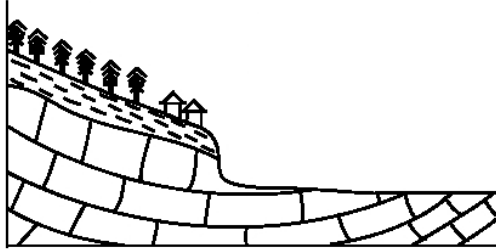
	1	2	3
a) Artırır		Düşürür	Artırır
b) Düşürür		Artırır	Düşürür
c) Düşürür		Düşürür	Artırır
d) Artırır		Artırır	Düşürür
e) Artırır		Düşürür	Düşürür

16. Gözlediklerini Araştırmalarında veya Gelecekle İlgili Olarak Planlamalar Yapmak İçin Kullanabilme

- Kil tabakası
- Kalker tabakaları
- Köy
- Orman

Batı

Doğu

Bu köyün, meydana gelebilecek bir heyelandan korunması için aşağıdaki önlemlerden hangisinin alınması gerekir?

- a) Köyü düzlük alanın doğusuna taşımak
- b) Köyü batıdaki ormanlık alan içine taşımak
- c) Köy alanını ağaçlandırmak
- d) Evlerin yapımında dayanıklı malzeme kullanmak
- e) Orman arazisinde taraçalandırma yapmak

17. Benzer Olaylarla İlişkilendirme ve Tekrar Aynı Olayla Karşılaştığında Ne Yapması Gerektiğine Yönelik Davranış Geliştirme

2009 yılında Trakya ve İstanbul’da yaşanan sel felaketinde birçok vatandaşımız hayatını kaybetmiştir. Tüm uyarılara rağmen gerekli önlemlerin alınmaması gibi çeşitli sebepler kayıpların artmasında etkili olmuştur.

Türkiye’de meydana gelen sel ve taşkınlarla korunmak için aşağıdakilerden hangisi yapılabilecek çalışmalardan biri değildir?

- A) Erken uyarı ve duyuru sisteminin kurulması
- B) Sel ve taşkın riski altındaki alanların yapılaşmaya açılmaması
- C) Akarsu yataklarındaki yapılaşmaların ve dolguların engellenmesi
- D) Akarsu üzerine baraj yapımının engellenmesi
- E) Akarsu havzasının ağaçlandırılması

18. Öğretmeninizle birlikte arazi çalışmasına katıldınız mı?

Evet Hayır

Yanıtınız “Evet” ise aşağıdaki soruları cevaplayınız.

Sıra No	MADDELER	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Araziye çıkmadan önce çalışmanın amacını belirleriz.					
2	Arazide kullanılacak gerekli materyalleri hazırlarız.					
3	Hazırlanan gerekli araç-gereci amacı doğrultusunda kullanırız.					
4	Araziden örnekler alırız.					
5	Örnekleri ve bilgilerimizi analiz ederiz.					
6	Elde edilen veriler ışığında bir sonuca varırız.					
7	Durum hakkında kişisel öneriler geliştiririz.					
8	Çalışma süreci ve elde edilen verileri rapor haline getiririz.					

19. Konu veya Problemin Farkına Varma

Görülen yerleşim yeri kurulduğu yer itibarıyla coğrafi faktörler açısından insanlara ne gibi problemler oluşturabilir?

20. Konu veya Problemi Tanımlama ve Açıklama

Fotoğrafta anlatılmak istenen günümüz dünya sorunu nedir etkileri nelerdir?

21. Konu veya Problemi Analiz Etme ve Yorumlama

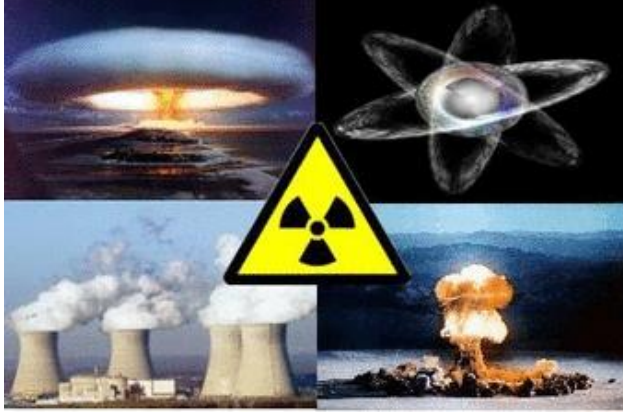
Fotoğraftan yola çıkarak insanların yerleşim yeri seçiminde coğrafi faktörleri dikkate almamalarının bu koşulları göz ardı etmelerinin ne gibi sonuçlar doğurabileceğini belirtiniz.

22. Gelecekle İlgili Tahminlerde Bulunma ve Karar Verme

Sizce bu ve benzeri olayların, gelecekte yapılacak olan beşeri ve ekonomik faaliyetlere etkilerini minimuma indirmek için ne gibi önlemler alınabilir?

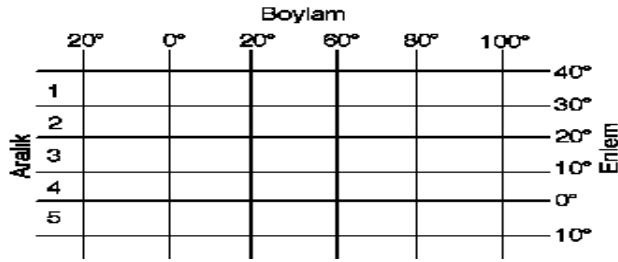
23. Kişisel Çıkarımlarda Bulunarak Değerlendirmeler Yapma ve Yargılara Varma

Sizce bu ekonomik faaliyet sonucunda gelişen olumlu ve olumsuz etkiler nelerdir? Bu etkilerin insan hayatındaki yerini tartışınız.

24. Uygun Veri Seçimi ve Sınıflandırılması

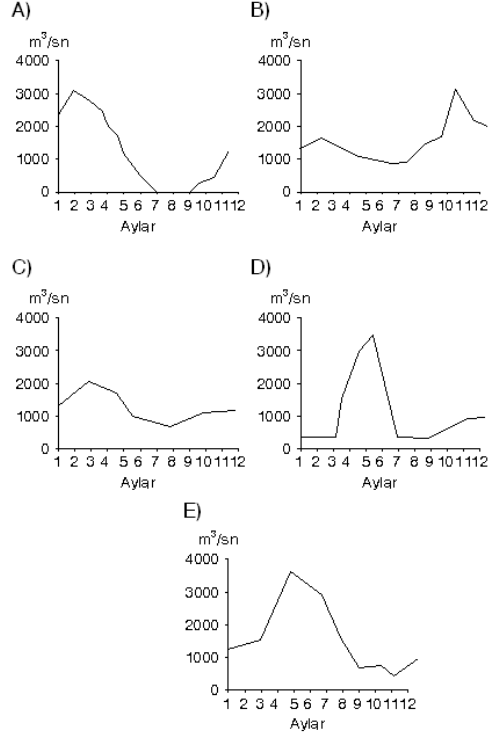
Aşağıdaki şekle göre, başlangıç meridyeni ile Yengeç dönencesinin kesiştiği nokta kaçınıcı aralıkta yer alır?

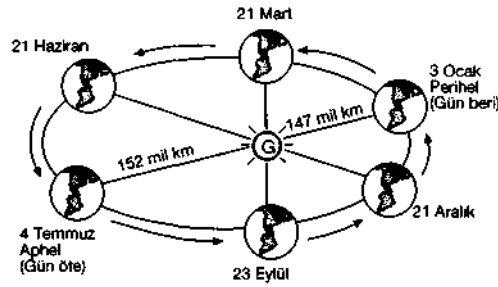
- a) 1 b) 2 c) 3 d) 4 e) 5

25. Verilere Uygun Tablo, Grafik ve Diyagram Oluşturma

Aşağıda akım grafikleri verilen ve yalnızca yağmur sularıyla beslenen beş akarsudan hangisinin bulunduğu bölgede, yaz kuraklığının daha etkili olduğu söylenebilir?

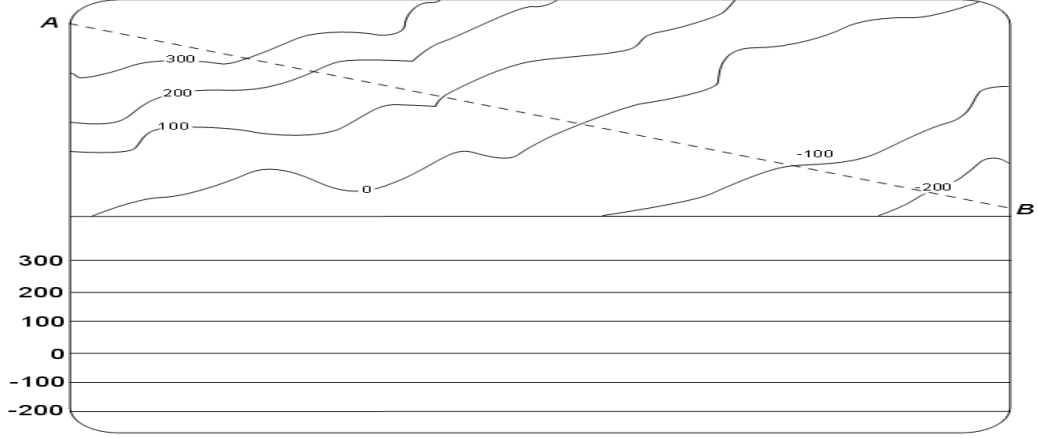
26. Konu İle İlgili Fotoğrafları Kullanma ve İlişkilendirme

Dünya'nın yıllık hareketini gösteren yukarıdaki şekle bakılarak aşağıdaki yorumlardan hangisi yapılamaz?

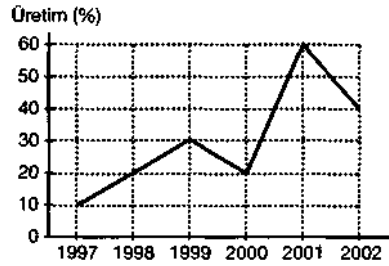
- 4 Temmuz Dünya'nın Güneş'e en uzak olduğu tarihtir.
- 3 Ocak tarihinde Dünya'nın Güneş'e olan uzaklığı 147 milyon km.dir.
- 21 Aralık tarihinden sonra Dünya, Güneş'e en yakın konuma ulaşır.
- Dünya Güneş'e yaklaşıp uzaklaşmaktadır.
- Günberi tarihinde Dünya Güneş'e yaklaştığı için sıcaklıkta artış görülür.

27. Kesitler Oluşturma

Yukarıda izohips haritasında A –B doğrusunun profilini çıkarınız.

28. Tablo, Grafik ve Diyagramları Yorumlama

Grafik bir tarım ürününün 1997-2002 yılları arasındaki üretim artış oranlarını göstermektedir. Buna göre, aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- Üretim hiçbir yılda bir önceki yılın iki katına çıkmamıştır.
- Üretimdeki artış oranının en fazla olduğu yıl 2001'dir.
- En az üretim 1997 de olmuştur.
- Üretimin en fazla olduğu yıl 2001'dir.
- 1997 yılından 2002 yılına kadar üretim sürekli artmıştır.

29. Tablo, Grafik ve Diyagramları Karşılaştırarak Sentezleme

Aşağıdaki tabloda, Türkiye'de 1986 -1993 yılları arasında deniz ürünleri, kültür balıkçılığı ve tatlı su ürünleri ile ilgili yaklaşık üretim miktarları verilmiştir.

	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Deniz ürünleri (bin ton)	525	563	588	362	270	310	365	440
Kültür balıkçılığı (bin ton)	3,1	3,3	4,1	4,4	5,8	7,8	9,2	12,4
Tatlı su ürünleri (bin ton)	40,2	41,8	48,5	42,8	37,3	39,4	40,4	41,6

Sadece yukarıdaki tabloya bakılarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- a) Tatlı su ürünlerinde sürekli artış görülmüştür.
- b) En yüksek üretim miktarı kültür balıkçılığına aittir.
- c) 1991'de deniz ürünleri ile tatlı su ürünleri aynı miktarda üretilmiştir.
- d) Kültür balıkçılığında sürekli artış görülmüştür.
- e) Deniz ürünlerinde en düşük üretim 1986'da gerçekleşmiştir.

30. Jeolojik Süreçlere Ait Zaman Algısı

Yeryüzündeki tüm karalar bugünkü haline bürünmeden önce tek bir kıta halinde (pangea) bulunmaktaydılar. Zamanla birbirlerinden parçalar halinde ayrılarak bugünkü şekillerini aldılar.

Aşağıdakilerden hangisi yukarıdaki bilgileri kanıtlar niteliktedir?

- a) Kıta hareketlerinin günümüzde de devam ediyor olması
- b) Kara ve denizlerin dağılışı
- c) Araştırmacıların Güney Amerika'nın doğu kıyıları ile Afrika'nın batı kıyılarında benzer fosiller bulmaları
- d) Bütün kıtalarda benzer kayaların bulunması
- e) Volkanik faaliyetlerin sıklıkla yaşanması

31. Yıllık, Mevsimlik, Günlük Süreçlerle İlgili Zaman Algısı

Eksen eğikliğine bağlı olarak gece-gündüz süreleri sürekli değişir.

Aşağıdaki dönemlerden hangisinde Türkiye'de gündüz süreleri kısalıp, gece süreleri uzarken, gündüzler gecelerden daha uzundur?

- a) 21 Mart-21 Haziran
- b) 21 Haziran-23 Eylül
- c) 23 Eylül-21 Aralık
- d) 21 Aralık-21 Mart
- e) 21 Aralık-21 Haziran

32. Tarihi Süreçler ile İlgili Zaman Algısı

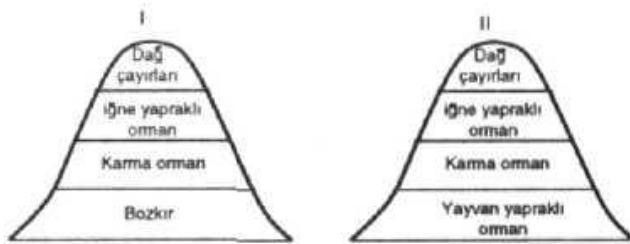
Aşağıda tabloda, Türkiye'de 1990-1995 yılları arasında türlere göre sağılan hayvan sayısı ve bu türlerden elde edilen süt miktarı gösterilmiştir.

	İNEK		KOYUN		KIL KEÇİSİ	
	Sayı (bin baş)	Süt Üretimi (bin ton)	Sayı (bin baş)	Süt Üretimi (bin ton)	Sayı (bin baş)	Süt Üretimi (bin ton)
1990	6890	7900	23700	1150	5350	320
1991	6100	8600	23200	1130	5270	320
1992	6070	8700	22400	1090	5080	308
1993	6030	8900	21500	1050	4990	304
1994	6080	9100	20500	990	4770	390
1995	5880	9200	19200	930	4550	270

Bu tablodan aşağıdakilerin hangisiyle ilgili bilgi elde edilemez?

- A) Hangi hayvan türünün süt veriminin en fazla olduğu
- B) Yıllara göre, hayvan sayısında değişme olup olmadığı
- C) Yıllara göre, süt üretiminde bu hayvan türlerinin payları
- D) Yıllara göre bu hayvan türlerinden elde edilen toplam süt miktarı
- E) Yıllara göre, üretilen sütün ne kadarının işlendiği

33. Ekolojik Döngüler ile İlgili Zaman Algısı

Yukarıdaki şekilde, iki bölgedeki bitki kuşaklarının yüksekliğe göre dağılışı gösterilmiştir. I. bölgenin en alt kesiminde bozkırların yer alması aşağıdakilerden hangisinin sonucu olabilir?

- a) Deniz etkisine açık olması
- b) Yaz sıcaklıklarının düşük olması
- c) Nem oranının düşük olması
- d) Buharlaşmanın az olması
- e) Termik alçak basınç alanı olması

34. Jeolojik Süreçlere Ait Fosil, Taş veya Tektonik vb. Bir Doğa Unsurlarını Kanıt Olarak Kullanma

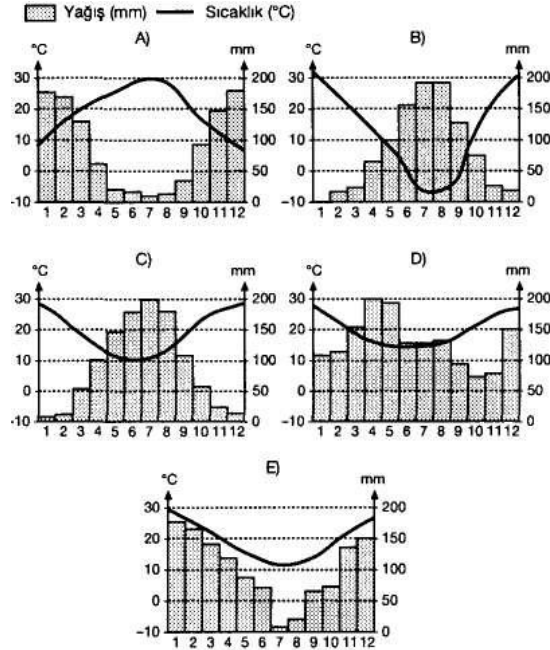
Türkiye’de taşkömürüne oranla zengin linyit yataklarının bulunması aşağıdakilerden hangisi ile daha çok ilgilidir?

- a) Volkanik hareketler
- b) Kimyasal tortulanma
- c) Organizma
- d) İklim değişikliği
- e) Oluşturduğu jeolojik devir

35. İklim Süreçlerine Ait Kanıt Kullanma

Yaz mevsiminde kurak, kış mevsiminde yağışlı olan ve don olayının görülmediği Akdeniz iklimi, Dünya’da birçok ülkede etkili olmaktadır.

Buna göre aşağıda aylık ortalama sıcaklık ve yağış değerlerinin yıl içindeki dağılımı verilen iklimlerden hangisinin Güney Yarımküre’de Akdeniz iklimine ait olduğu söylenebilir?

36. Tarihi, Sosyal, Ekonomik ve Politik Olay ve Olgulara Ait Kanıt Kullanma

Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar Türkiye’de nüfusun artmasında hangisinin en az etkiye sahip olduğu söylenebilir?

- A) Mübadele yoluyla yurtdışından gelen nüfus
- B) Hatay’ın anavatana katılması
- C) Politik, siyasi ve sosyal baskılar nedeniyle yurt dışından gelen nüfus
- D) Ekonomik nedenlerden dolayı tarım bölgelerinden sanayi bölgelerine yapılan göçler
- E) Kırsal kesimdeki doğum oranının yüksek olması

37. Benzer ve Farklılıkları Bulma

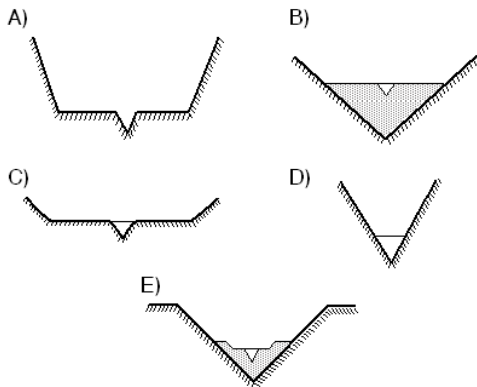
Dünya yıllık izoterm haritasına bakıldığında Kuzey Yarımkürede izotermelerin, Güney Yarımküreye göre daha girintili ve çıkıntılı olduğu görülmektedir. Bu farklılığın nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Karaların daha geniş olması
- B) Bitki örtüsünün daha gür olması
- C) Ortalama yükseltinin daha az olması
- D) Yerleşme ve endüstrileşmenin daha fazla olması
- E) Buzulların daha az yer kaplaması

38. Zamanla Oluşan Değişim ve Sürekliliği Algılama

Jeolojik süreç içerisinde, deniz seviyesindeki alçalma o denize dökülen akarsuların aşındırma gücünü artırır, yükselme ise azaltır.

Bu bilgiye göre, aşağıda vadi kesitleri verilen beş akarsudan hangisinin döküldüğü denizde görülen son değişim deniz seviyesi yükselmesidir?

39. Mekândaki Değişim ve Sürekliliği Algılama

Soğuk iklimlerin iki uç tipinden biri olan Norveç tipinde bulutlu gün sayısı çok iken, Sibiryaya tipinde hava hemen hemen sürekli açıktır.

Aşağıdakilerden hangisinin farklılığı bu durumun nedenidir?

- a) Enlem derecesi
- b) Atmosferin nem derecesi
- c) Yıllık sıcaklık ortalamaları
- d) Yükselti
- e) Günlük sıcaklık farkları

40. Coğrafi Süreçlerdeki Değişim ve Sürekliliğin Nedenlerini Sorgulama

Kanada'nın bazı bölgelerinde, doğal olarak yetişen ve besleyici değeri çok yüksek şekerli bir özsu elde edilen "şeker akçaağacı"nı, Orman Araştırma Enstitüsü Doğu Anadolu bölgesinde yetiştirmeyi planlamaktadır. Bunun için neden Doğu Anadolu bölgesi seçilmiş olabilir?

- A) Tarımda kullanılmayan geniş alanları olmasından
- B) Kanada ile aynı enlemler arasında yer almasından
- C) Kanada'dakine benzer iklim özelliklerine sahip olmasından
- D) Bu bölgedeki gelir kaynaklarını artırmaya Öncelik tanınmasından
- E) Orman yetiştirmeye elverişli bir bölge olmasından

T.C.
NİĞDE VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.51.00.11-789- 629
Konu : Tez Araştırma İzni.

11/05 /2010

NİĞDE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
(Öğrenci İşleri Dairesi Başkanlığına)

- İlgi : a) Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.
b) 28/04/2010 tarih ve 596 sayılı yazınız.

İlgi (b) sayılı yazınız gereği Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Sosyal Bilimler Öğretim Programı Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi İsa SOYDABİRCAN ' ın İlimiz Merkez Anadolu Lisesi ve Cumhuriyet Lisesinde yapacağı tez araştırma iznine ait Valilik Onayı ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi Üniversiteniz Yüksek Lisans öğrencisi tarafından yapılacak olan tez araştırma sonuçlarının ilgi (a) yönergenin 5.maddesinin "O" bendi gereği CD ortamında hazırlanarak Müdürlüğümüze teslim edilmesini rica ederim.

Polat KARA
Vali a.
Vali Yardımcısı

EKLER :
1- Onay (1 adet)

T.C.
NİĞDE VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.51.00.11-789- 6175
Konu : Tez Araştırma İzni.

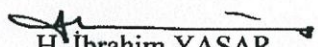
07./05/2010

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.

İlgi yönerge doğrultusunda, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi İsa SOYDABİRCAN; Yrd. Doç Dr. Bekir Necati ALTIN danışmanlığında "9. sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Öğrenme Becerileri Düzeyleri" konulu tezini çalışabilmesi için Müdürlüğümüze bağlı Merkez Anadolu Lisesi ve Cumhuriyet Lisesinde uygulaması ile ilgili Niğde Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Dairesi Başkanlığının 28.04.2010 tarih ve 596 sayılı yazıları ile istenmekte olup, Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

H. İbrahim YAŞAR
Milli Eğitim Müdürü

OLUR
6./05/2010

Mehmet Hayri KURT
Vali a.
Vali Yardımcısı

EKLER:

1- Dosya (1 adet).